

กิเลสพาติด

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรมเพื่อปฏิบัติธรรม ให้ธรรมเข้าถึงหัวใจของเรา “ธรรม” ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด สำคัญในชีวิตเลย ชีวิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วประพฤติปฏิบัติเป็นพระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขยแสนมหากัป เพื่อจะค้นคว้าธรรมอันนี้

“ธรรมอันนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม” สิ่งนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม แต่กิเลสมันไม่เคยเห็นสิ่งนี้ มันปฏิเสธสิ่งนี้ มันปฏิเสธไม่ยอมรับสิ่งนี้ต่างๆ แล้วมันก็ยังแสวงหาตามความเห็นของมัน...“กิเลสพาติด” กิเลสพาติดสิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย ทั้งกิเลสก็พาเกิดพาตายด้วย แล้วก็พาติดสิ่งนั้น ตัวเองเป็นกิเลส เป็นสิ่งที่ผูกมัดยึดมั่นถือมั่นในหัวใจของตัว แล้วก็ติดสิ่งต่างๆ ไปตามความเห็นของกิเลส นั้น ไม่ใช่ตามความเห็นของธรรม

ถ้าตามความเห็นของธรรม ธรรมนี้เป็นสัจธรรมเป็นความจริง อกาลโก ไม่มีกาล ไม่มีเวลา “ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้นั้นจะเห็นธรรมตามความเป็นจริง” สิ่งนี้จริงอยู่โดยดั้งเดิม แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องใช้เวลา ๔ อสงไขยแสนมหากัปเพื่อแสวงหาสิ่งนี้

แล้วเราก็คงมาพบสิ่งนี้แล้ว ในเมื่อสิ่งนี้มีอยู่ สิ่งนี้คือธรรม สัจธรรมความเป็นจริงเป็นอกาล เป็นอกาลโก เป็นสิ่งที่ไม่มีกาล ไม่มีเวลาจะทำลายสิ่งนี้ได้เลย เพียงแต่หัวใจเราโดนกิเลสปกปิดไว้เท่านั้น แล้วเข้าหาสิ่งนี้ไม่ได้ แล้วก็แสวงหาธรรม แสวงหาเพื่อจะหาความสุข ปฏิบัติเพื่อความสุขของเรา...แสวงหาไปเถิด แสวงหาที่ไหนก็ต้องมาเกิดดับ ดับลงที่ใจ กิเลสนี้เกิดจากใจแล้วดับลงที่ใจ

ธรรมนี้ ภาชนะที่จะใส่ธรรมได้คือหัวใจเท่านั้นที่จะสัมผัสธรรม แล้วประพฤติปฏิบัติ เราออกประพฤติปฏิบัติกันเราเข้าใจกัน เราเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นการประพฤติปฏิบัติธรรม ที่ไหนมีข่าวว่าครูบาอาจารย์มีชื่อเสียง มีสิ่งที่เป็นสิ่งที่ชี้ทางได้ เราจะไปหาที่นั่น ไปหาที่นั่น ที่ไหนมีสิ่งที่ว่าคนมาก สิ่งที่มากว่าเป็นการประพฤติปฏิบัติ...นี่ตื่นคน ตื่นกระแสดังนั้นไป

แสวงหาข้างนอกก็แสวงหาข้างนอกไป ตื่นไปแล้วมันก็ไม่สมความเป็นจริง แล้วปฏิบัติเข้ามามันก็มาติดสัมผัสตัวเอง นี่ความเห็น ความตื่นของกิเลส กิเลสมันโดนจับมัดไว้มันจะคืนรนมาก แต่เดิมกิเลสเป็นเจ้าวัฏจักร “เจ้าวัฏจักร” หัวใจเป็นสิ่งที่เกิดตายในวัฏจักรนี้ หมุนเวียนไปตามวัฏจักร หมุนไปตามวัฏจักร หมุนไปเรื่อยๆ ตามแต่อำนาจของกรรมที่จะพาไป นั่นนะ กิเลสก็มีอำนาจเหนือสิ่งนั้นๆ บังคับบัญชาไป แล้วกิเลสมีอำนาจเหนือกว่าเพราะมันจะทำความพอใจของมัน สิ่งที่มันพอใจแล้วมันยังประพฤติปฏิบัติจะทำตามสิ่งนั้น

สิ่งที่เป็นคุณงามความดีมันต้องฝืน สิ่งที่ฝืน นี่ธรรมเกิดได้ชั่วครั้งชั่วคราวด้วยการฝืนของเรา แล้วถ้าไม่มีธรรม คนมีศีลธรรม มีจริยธรรมก็ทำได้ แม้แต่ไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่ไผ่ดี พระปัจเจกพุทธเจ้าจะตรัสรู้ในเมื่อถึงที่ว่าไม่มีพุทธศาสนา พระปัจเจกพุทธเจ้าก็มาเกิดได้ เกิดบรรลุนิพพานในความเห็นในตามที่สร้างบุญกุศลนั้นมา

แต่ของเราที่เราไม่ใช่เป็นแบบนั้น สาวกะ-สาวกผู้ได้ยินได้ฟัง ได้ยินได้ฟังแล้วก็ต้องใคร่ครวญสิ่งนั้นว่ามันเป็นไปตามความเป็นจริงไหม ถ้าเป็นความจริงเราประพฤติปฏิบัติตามสิ่งนั้นต้องเป็นอย่างนั้น ทางวิทยาศาสตร์ ถ้าเราทดลองทางวิทยาศาสตร์ ตามสูตร ตามทฤษฎี แล้วมันต้องให้ค่าตามทฤษฎีนั้นแน่นอนเลย แต่การประพฤติปฏิบัติธรรมของเราให้ตามค่าอันนั้นอยู่แล้วทำไมมันไม่เป็นตามค่าที่เราปรารถนาละ

ค่าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าให้สร้างมรรคขึ้นมา ทำมรรคขึ้นมาให้เกิดขึ้นมาจากภายใน มรรคที่ชำระกิเลสไม่ใช่มรรคของโลกียะเขา แต่เริ่มต้นเราเกิดมาจากโลก กิเลสพาเกิดมาก็ต้องเริ่มจากตรงนั้นมา แต่ต้องสร้างสมเข้ามา

ถ้าทำสมควรแก่ธรรมแล้ว มรรคผลนิพพานจะไม่พ้นจากมือของเราไปเลย

“มือของเรา” เห็นไหม มือของเราเปรียบเหมือนเป็นสิ่งที่ว่าเป็นยกตัวอย่าง แต่ความจริงแล้วคือหัวใจเท่านั้น หัวใจเท่านั้นจะสัมผัสธรรม เราประพฤติปฏิบัติเราถึงต้องทรมาณตนใจ “ใครทรมาณกัน?” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเคยถามพระที่ไปกราบ

“ใครทรมาณมา?”

“ครูบาอาจารย์ทรมาณ” คือการใช้อุบายวิธีการจะให้อ่อนกลับมาให้ได้

เราส่งออก ธรรมชาติของใจส่งออกไปทุกๆ อย่าง ความคิดนี้ก็ส่งออก ความรู้สึกนี้ส่งออก ความส่งออกไปเราผลแล้ว สิ่งที่ผลออกไป ส่งออกไปก็เอาแต่ความทุกข์มาให้ เพราะสิ่งที่ได้มานั้นเสีย คนเราหิว หิวกระหายเจอสิ่งใดมันต้องหาสิ่งนั้นดำรงชีวิตเพื่อดำรงธาตุขันธ์เอาไว้ โดยธรรมชาติ นี่ก็เหมือนกันในเมื่อหัวใจของเรามันหิวโหยอยู่ มันเสวยอารมณ์ เสวยความทุกข์ ความสุขต่างๆ มันเสวย มันจะไม่รู้ว่าสิ่งนั้นมันจะให้ทุกข์ให้สุขกับตัวเอง แต่ขอให้ดำรงชีวิตอยู่ เสวยอารมณ์เสวยออกไปมันหิวกระหาย ถึงต้องทำความสงบของใจ พยายามทำใจให้สงบเข้ามา

ถ้าใจสงบเข้ามาตามคำสั่งสอน ในสมัยก่อนพุทธกาล อาพาธคาบสก็สอนอยู่แล้ว สมบัติ ๘ มีอยู่โดยดั้งเดิม แล้วเขาก็ปฏิญาณตนกันว่าเขาเป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ที่สิ้นกิเลสนะ คำว่า “อรหันต์” มีมาแต่โดยดั้งเดิม เพราะผู้ที่สิ้นกิเลสคือพ้นจาก “อะ” คือว่าไม่หันไปตามกิเลสอีกแล้ว “อรหันต์” คือไม่หันซ้ายหันขวาไปไหน อยู่ในความเป็นจริงของธรรมอันนั้น อยู่ในวิมุตติสุขของธรรมอันนั้น ไม่หันไป

แต่เราหันไปทั้งหมด เราหมุนไปตามกิเลส เราส่งออกไปธรรมชาติอันนั้น การประพฤติปฏิบัติถึงไม่ให้ค่าตามความเป็นจริง มรรค ผล นิพพาน มี มีเพราะว่าเราประพฤติปฏิบัติแล้วมันให้ค่ามา สิ่งที่ทำให้ค่ามาเพราะตามสัจจะ “สัจจะคือปัจจัยตั้ง” สิ่งที่เราสัมผัสสัมผัสกับความสุข-ความทุกข์มันก็ต้องรู้ แล้วส่วนใหญ่แล้วสัมผัส “กิเลสพาดิด” ติดในความเห็นของตัวเอง ความเห็นของสิ่งต่างๆ มันเป็นความสุขเป็นใจดวงนั้นส่งออกไปแล้วรับรู้สิ่งนั้น

เด็ก เด็กได้ของเล่นสิ่งใดแล้วจะพอใจกับของเล่นนั้นแล้วก็จะเพลินกับของเล่นนั้นไป เพราะเด็กไม่เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นของเล่นของเรา เล่นความพอใจ อากาของใจก็เหมือนกัน เราประสบสิ่งใด เราพบสิ่งใด มันเป็นสิ่งที่ว่ามันเป็นความสุข เป็นความพอใจ พอใจเพราะได้ของเล่นใหม่ สิ่งที่เป็นของเล่นของใจ ใจนี้เป็นอาการ สิ่งที่เป็นอาการดำเนิน อาการนี้มันจะแปลก

ประหลาดมหาศาลมาก มันจะรับรู้สิ่งต่างๆ เวลาเราทำความสงบเข้ามามันจะพบสิ่งนี้ สิ่งนี้จะขวางจิตขวางใจไปตลอด เพราะมันเป็นอาการของใจ แล้วเราก็ติด เพราะมีความสุขมีความสุขพอใจ เราพอใจสิ่งนี้ พอใจกับสิ่งที่ว่ามันเกิดดับ เกิดดับในหัวใจนี้ เกิดขึ้นมาเป็นภาพต่างๆ แล้วเราก็จะพอใจกับสิ่งนี้มีความสุขกับสิ่งนั้น นี่ถือว่าเป็นธรรม เป็นธรรมใจ

เป็นธรรมที่ไหนด...ในเมื่อมันยังไม่เข้าถึงกับสัมมาสมาธิ จิตนี้ไม่สงบเข้าถึงฐานเลย ถ้าจิตนี้สงบเข้าถึงฐานแล้วมันจะตั้งมั่นของมันไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนจิตนี้จะตั้งมั่นได้ ถึงต้องสละ ถึงต้องทิ้งสิ่งที่เราประสบพบเห็นในการประพฤติกปฏิบัติ

“กิเลสพาดิด” ธรรมไม่ได้พาดิดหรอก ธรรมพาให้ละให้ว่าง สิ่งที่เราเห็นนั้นใครก็เห็นได้ แม้แต่รูปภาพ เรามีตาอยู่เราก็เห็นภาพได้ ทำไมเราไปเห็นภาพจากภายในหัวใจทำไมเราไปติดละสิ่งที่เห็นภาพจากในหัวใจนั้น...เห็น มันเป็นความเห็น...เห็น มันกิเลสพาเห็น เพราะเรามีอายตนะกระทบ สิ่งกระทบนั้นมันต้องเห็นโดยธรรมชาติของมัน แล้วเราไปติดตรงนั้นทำไม นี่กิเลสพาดิด แล้วมันจะไม่เข้าถึง

มรรคหยาบก็ยังไม่เกิด มรรคอย่างละเอียด มรรคอย่างจะฆ่ากิเลส ฆ่าเป็นชั้นๆ เข้าไปก็ยังไม่ได้เกิด สิ่งที่เกิดขึ้นมาต้องมีภาวนามยปัญญา ถ้ามีภาวนามยปัญญาเข้ามาจะเห็นโทษ เห็นโทษกับการคิดนี้ เห็นโทษกับการคิดแล้วก็ต้องเริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นพื้นฐานนี้เหมือนกัน จะเห็นโทษแล้วเห็นประโยชน์ ประโยชน์เกิดเป็นมนุษย์ “มนุษย์สมบัติ” เราเกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก คนเกิดเป็นมนุษย์ คนเกิดมาเป็นนี่คนแสนยาก เพราะว่าบุญกุศลจึงพาเกิด สัตว์เกิด วิญญาณเกิด วิญญาณในโลกนี้มีมหาศาล

“บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่ตรัสรู้นี้ได้ญาณ ปฐมญาณก่อน บุพเพนิวาสานุสสติญาณนั้นมันเป็นอะไร มันเป็นเรื่องที่ระลึกอดีตชาติได้ สิ่งที่เราระลึกอดีตชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ยาวไกลจนไม่มีที่สิ้นสุด แล้วของเรา จิตของเราก็มีอย่างนั้นเหมือนกัน ตายเกิดตายเกิดมา แล้ววิญญาณก็ยังมีอีกมหาศาลอยู่อย่างนั้น

“จุตูปปาตญาณ” การเห็นสัตว์ตายแล้วเกิดที่ไหนด การเวียนตายเวียนเกิดถึงไม่มีที่สิ้นสุด แล้วสิ่งนี้เป็นอะไร เพราะสิ่งที่ว่าปฐมยาม มัชฌิมยามนี้ยังไม่ได้เข้าถึงการชำระกิเลส องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่ามันลงไปไซ้ไหม ถ้าเราผู้ประพฤติกปฏิบัติคือความเราลงไป รู้กาลรู้อดีตชาติ รู้กาลสัตว์ไปเกิดไปตาย มันเป็นการชำระกิเลสหรือเปล่า?

มันไม่ใช่ มันไม่ใช่พระพุทธเจ้าถึงปล่อย ปล่อยแล้วย้อนกลับมาถึง “อัสวักขณฺณ” ต่างหาก ถึงได้เป็นการชำระกิเลส สิ่งที่ยังไม่ใช่แต่เราไปยึด เราไปรู้เข้า เราเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่เราประเสริฐ เรารู้สิ่งต่างๆ มันเป็นประโยชน์กับเราไหม?

นี่กิเลสพาติด ติดสิ่งที่เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที้งก่อน สละแล้วทิ้งสิ่งที่ยังมันสาวไปแล้วไม่ถึงที่สิ้นสุด มันไม่เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้นเพราะมันเป็นการพอกพูนใจ เป็นความรู้ รื้ออดีตอนาคตมันเป็นประโยชน์อะไร

อัสวักขณฺณ คือรู้ปัจจุบันนี้ ปัจจุบันที่ใจนี้ติดอยู่ ใจนี้ติดอยู่เกาะเกี่ยวกับสิ่งใด เกาะเกี่ยวกับธาตุขันธ์ แล้วเราจะเกาะเกี่ยวกับธาตุขันธ์ เอาเครื่องมืออะไรไปเกาะเกี่ยวกับธาตุขันธ์

นี่การติดของเรา เราศึกษาธรรม ศึกษาแล้ว การศึกษาธรรมมาว่าเรารู้ธรรม แล้วเรามันก็มีผลลตสังเวช ถ้าคนศึกษาธรรมจะตื่นเต้นกับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก

“พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้หรือ สอนอย่างนี้หรือ สอนสิ่งที่ว่าโลกเขาไม่สอนกัน”

แล้วพระไตรปิฎกมาก็ ๒๕๐๐ ปีอยู่แล้วไม่มีใครค้นคว้า ไม่มีใครสนใจ เอาไว้กราบกัน กราบพระพุทธ คือกราบพระพุทธรูป กราบพระธรรม คือกราบตู้พระไตรปิฎก นั่นตัวแทนธรรม แล้วก็กราบพระสงฆ์

กราบอยู่ แต่พระพุทธเจ้าบอกว่า “ให้รู้คันไถ ให้รู้คันพระรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ให้เกิดขึ้นที่ใจ” ใจของเราจะเป็นพุทธ ธรรม สงฆ์ เกิดขึ้นมาจากในหัวใจของเรา จะปลดปล่อยความทุกข์ในทุกข์ในหัวใจของเรา

เราทุกข์มาก เราแสวงหาความพ้นออกจากทุกข์ แล้วความพ้นออกจากทุกข์แสวงหาที่ไหน มันก็ไม่เจอ นี่ตื่นไปกับโลก นี่กิเลสพาติด ติดไปอย่างนั้น ที่ไหนมีดี ที่ไหนมีอะไร ไปประสาภิเลส มันหลอกไป แล้วมันก็ไม่สมความปรารถนา

“กำหนดพุทฺโธ” อยู่ที่ไหนก็กำหนดพุทฺโธได้ เราทำของเราที่ไหนก็ทำได้ คิดขัดอย่างไรก็หาครูบาอาจารย์ที่ลงใจ ครูบาอาจารย์องค์ไหนที่ลงใจจะชี้ทางออก ออกจากการกิเลสพาติด กิเลสพาเกิดก่อน กิเลสนี้อยู่ในหัวใจ จ้าววัฏจักรเอาใจดวงนี้หมุนเวียนไปตามอำนาจของเขา อยู่ในอำนาจแล้วก็ฉีกย้ายไว้ในหัวใจนั้นนะ ให้มีความเจ็บปวดแสบร้อนในหัวใจนั้น

เราทำนั่นให้โทษกับเรา ไม่มีใครให้โทษกับเราเลย เรื่องของโลกเขาก็เป็นอยู่เก๋ๆ เจินๆ อย่างนั้นถ้าใจเรามีความสงบ ถ้าใจเราไม่มีความสงบ ทำไมเขากระทบกระเทือนเรา สิ่งที่กระทบกระเทือนเรา มันกระทบกระเทือนเราใช่ไหม ฟังสิ กระทบกระเทือนเราก่อน เราไม่พอใจ ก่อนแล้วเรถึงจะไปเบียดเบียนเขา นี่เบียดเบียนตนแล้วก็เบียดเบียนผู้อื่น กิเลสเกิดขึ้นจากเราก่อน แล้วเรกระทบกระเทือนเรา แล้วก็เบียดเบียนคนอื่นไป นี่กิเลสมันเบียดเบียนเรา มันถึงทุกข์เกิดจากเราก่อน

ถ้าเราย้อนกลับมาหาทุกข์ของเราในหัวใจของเรา พยายามค้นคว้าทุกข์ในหัวใจ นี่ทุกข์มันเกิดที่นั่นมันต้องดับที่นั่นสิ ถ้าดับที่นั่นในการแสวงหา ทำไมพระต้องออกธุดงค์ พระเราก็ต้องออกธุดงค์เหมือนกัน เรื่องการแสวงหาครูบาอาจารย์แสวงหาไป ตามมันจะประสบพบเห็นตามความพอใจของตัวหรือไม่ นั่นเป็นจิตนิสัย จิตนิสัยว่าจะเข้าถึงกับความรู้สึกรู้สึกของตัวไหม จะเข้ากันกับจิตนิสัยของเราได้ไหม ถ้าไม่ได้มันก็ว่าไม่ฟังกัน สิ่งที่ไม่ฟังกันมันก็ไม่เป็นประโยชน์ หรือว่าครูบาอาจารย์องค์นั้น ไม่เป็นผู้ที่เข้าถึงธรรมจริง สอนเรามาสอนผิดเราก็ต้องหลงไปตามกับครูบาอาจารย์องค์นั้นที่เราหลงใจ

ถ้าเราคิดย้อนกลับเข้ามา ถ้าอย่างนั้นแล้วเราต้องเอาหลักของเราให้ได้ก่อน ถ้าเรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ จนจิตสงบเข้ามา เราถามครูบาอาจารย์องค์ไหนก็ได้ว่า อาการของใจเป็นอย่างนี้ อย่างนี้มันถูกต้องไหม นี่มันมีเครื่องพิสูจน์ไหม สิ่งที่มีพิสูจน์ต้องพิสูจน์จากการประพฤติปฏิบัติ เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาในหัวใจของเรา มีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา เราจะเอาหลักเกณฑ์อันนี้เข้าไปจับต้องประพฤติปฏิบัติ จับต้องกับครูบาอาจารย์มันต้องมีความ...ถ้ามันคลาดเคลื่อนกันไป มันต้องผิดส่วนหนึ่ง ผิดส่วนหนึ่งมันก็จะไม่เข้าถึงสัจธรรม

ถ้าเข้าไม่ถึงสัจธรรม เราก็กิเลสพาติด ติดอยู่นั้นกิเลสพาติดอยู่แล้ว ครูบาอาจารย์ชี้แนะก็ชี้ให้เราติดอีก เราจะเอาวิธีทางออกขนาดไหน ทุกข์แสนทุกข์ ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ทุกข์นี้ความจริง ทุกข์นี้เป็นสิ่งที่ว่าเราต้องเผชิญอยู่แล้วโดยดั้งเดิม แล้วเรายังต้องทุกข์เพื่อการประพฤติปฏิบัติอีก

ประพฤติปฏิบัติเพราะมันเป็นความเพียร มันเป็นมรรค มรรคจะเกิดขึ้นจากการเราพยายามสะสม เราพยายามสะสม เราสร้างสมขึ้นมา ถ้าเราไม่สร้างสมขึ้นมา มรรคก็คือมรรค เป็นชื่อของมรรค ในตำราเขียนไว้ว่ามรรคคือทางอันเอก มรรคเป็นทางออก แล้วเราก็เห็นว่าทางไหน ทาง

ไหนเราจะหา เราเข้าใจตามความเห็นของเรา ใจมันมีความเห็นของมัน มันมีความเห็นของโลก ใจคิดอะไรคิดแบบโลก ถ้ามีทางออก ทางอยู่ไหน ทางเป็นอย่างไร นี่ไปคิดหาแต่ทาง

ความจริงทางมันต้องสร้างขึ้นมา เราจะต้องสร้างทางของเราขึ้นมาเพื่อเข้าไปค้นคว้าหา กิเลส ถ้าเราไม่สร้างเบิกทางของเราเข้ามา เราจะไม่เห็นใจของเรา จะไม่เห็นที่อยู่ของกิเลส แล้วเราจะชำระกิเลสไม่ได้เลย การจะชำระกิเลสต้องเห็นที่อยู่ของกิเลสก่อนว่ากิเลสมันอยู่ที่ไหน มันฝังอยู่ที่ไหนถึงทำให้เราต้องทุกข์ต้องยาก เราทุกข์เรายากอยู่เพราะกิเลสมันฝังอยู่ที่ใจของเรา ในเมื่อมันฝังอยู่ที่ใจของเรามันก็คายพิษออกมาให้เราเราร้อนอยู่ตลอดเวลา

แล้วเราพยายามจะชำระมัน เพียงแต่มีความเชื่อ เพียงแต่ค้นคว้าศึกษาธรรมมันก็เข้าใจเรื่อง สิ่งนี้ “อ้อ! กิเลสมันมีอยู่ที่เรา กิเลสอยู่ที่เรา ความประพฤติปฏิบัติเราต้องแก้ไข” แล้วมันก็คาดหมายไป การศึกษาธรรม ทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ทางเป็นแผนที่เป็นเครื่องดำเนิน แต่การประพฤติปฏิบัติเราต้องแสวงหา เราต้องค้นคว้าของเราเอง แต่กิเลสก็พาดิฉความเห็นของเรา ความเห็นของใจที่มันสัมผัส ที่มันปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา มันต้องเป็นอิสรภาพของมัน

มันเหมือนคนที่พะรุพะรัง คนที่แบกหามสิ่งของไว้จะมีความหนักในร่างกายของเรา เราปลดเปลื้องสิ่งใดออกไปขนาดไหน มันจะมีความเบาเข้ามา ใจก็เป็นแบบนั้น มันพะรุพะรังไปในอารมณ์ความรู้สึก ความยึดติดของใจนี้พะรุพะรังมาก สิ่งนี้แบกหามาตลอด ในธรรมบอกไว้เห็นไหม ตื่นนอนขึ้นมาก็แบกหาม มีก้อนหินก้อนหนึ่งแบกไป นอนอยู่ก็เอาก้อนหินนั้นทับอกอยู่ตลอดเวลา

ความคิดมันเป็นแบบนั้น มันทับอยู่กับเรา เราไม่เคยปล่อยวางเลย แล้วเรากำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ จนมันจิดนี้กับพุทโธเป็นอารมณ์เดียวกัน สิ่งที่เป็นอารมณ์เดียวกันมันจะปล่อยวางสิ่งนั้นออกมาเป็นอิสรภาพของมัน นี่สัมมาสมาธิจะเกิดแบบนี้ เกิดโดยที่ว่ามันกำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ เข้าไป มันจะมีสิ่งต่างๆ เข้ามารบกวนตลอด สติสัมปชัญญะถ้าเรามีสติขึ้นมา สติพร้อมนี้เป็นความเพียร

ถ้าสติเราอ่อนไป สติเราไม่สมบูรณ์ การประพฤติปฏิบัติของเราจะไม่ได้ผลตามความเป็นจริง ไม่ได้ผลตามความเป็นจริง เราที่มีความเราร้อน มีความเดือดร้อน มีความเดือดร้อนในการประพฤติปฏิบัติ ทำไมงานข้างนอกยังจับต้องสิ่งใดๆ มันจะจับต้องได้ บางอย่างเป็นงานประณีตมัน

จะต้องใช้สติใช้ปัญญามาก งานที่หยาบขึ้นมา เราทำอะไรมันก็เป็นงานขึ้นมา แต่ทำไมเราทำงานของเรางานของใจทำไมไม่เป็นไปตามที่เราต้องการปรารถนา...นี่ขาดสติ ขาดความจริงใจของเรา

เราก็เป็นคนๆ หนึ่ง ครูบาอาจารย์ก็เป็นคนๆ หนึ่ง คนเหมือนกันต้องทำได้ ถ้าทำได้เราต้องพยายามค้น พยายามสร้างสติของเราขึ้นมา แล้วพยายามกำหนดพุทโธให้สงบได้ มันเป็นเรื่องสัจจะความจริง ที่ไหนมีความฟุ้งซ่านที่นั่นมีความสงบได้ สิ่งที่ฟุ้งซ่าน ฟุ้งซ่านออกมาจากใจ สิ่งที่สงบก็สงบขึ้นมาที่ใจ แต่ถ้าเราตามความคิดของเรา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ นี่ความคิดขึ้นมา มีสติมันก็เป็นไปได้

แต่ถ้าคนไม่มีพื้นฐาน คิดมากมันก็จะฟุ้งซ่านมาก ฟุ้งออกไป ต้องกำหนดพุทโธ พุทโธ คำว่า “กำหนดพุทโธ” มันเป็นเรื่องที่ว้าซึ่งหน้า เป็นความจริงใจซึ่งหน้า มันจะทำให้ได้ง่ายกว่า สิ่งที่ยากกว่า เราพยายามกำหนดพุทโธ พุทโธ แต่ต้องมีศรัทธาความเชื่อ

มันทำแล้วมันจิตใจ อาหารที่มีรสจืดเราไม่ชอบ เราชอบอาหารที่มีรสชาติที่มันเข้มข้น สิ่งที่เข้มข้นเป็นเรื่องของโลกเขา สิ่งที่เป็นเรื่องของโลกเขา นี่ใจมันคิดอย่างนั้น สิ่งที่มีมันคิดมันก็เข้ากับทางของเขา คิดเรื่องโลก คิดเรื่องความพอใจ สิ่งที่ว่านี่เป็นกิเลสที่มันหมุนไปเลย หมุนไปตามนั้น โดยอัตโนมัติ

แต่เวลาคิดเรื่องธรรม คิดเรื่องธรรมมันเริ่มเป็นการสละ เป็นการปล่อยวางเข้ามา สิ่งทีปล่อยวางเข้ามา เราพยายามสะสมสิ่งที่สมบัติพัฒนา นับจาก ๑ ขึ้นไปเป็น ๒ ๓ ๔ ขึ้นไป นี่ก็เหมือนกัน เราเพิ่มผลของเราขึ้นมา สติสัมปชัญญะขึ้นมา พยายามสะสมขึ้นไปๆ มันจะตั้งตัวได้ สิ่งที่ตั้งตัวได้ นี่เกิดขึ้นจากเล็กน้อยก่อน ความสงบเล็กน้อยเราก็มีความสุขแล้ว แล้วอยู่ที่จิตนิสัยของบุคคล จิตนิสัยของบุคคล...สงบ สงบเฉยๆ ก็มี สงบลงไปแล้วเห็นสิ่งต่างๆ ก็มี สงบลงไปแล้วเห็นตัวเอง หลุดลอยออกไป เห็นดินจนกรมอยู่บนอากาศก็มี...สิ่งนี้มันเป็นทางเครื่องหล่อหล่อให้จิต นี่กิเลสพาดิต คิดในความเห็นของตัว คิดในจิตนิสัยของตัวที่การสะสมมา สิ่งนี้สะสมมาเป็นสมบัติของเรา เป็นคุณงามความดีของเรา จนเรามาประพฤติปฏิบัติ เพราะว่าเราสร้างคุณงามความดีมา คุณงามความดีควรจะส่งเสริมให้เรามีคุณงามความดีลึกเข้าไปเพื่อเราจะชำระกิเลส สิ่งชำระกิเลสต้องให้มันสงบลึกเข้าไป

แต่พอไปเจอสิ่งที่ว่าเราสะสมมาเอง เป็นจิตนิสัยของเราเอง มันเกิดขึ้นมาเราก็ไปติด เราก็ไปรับรู้สิ่งนั้น แล้วเราก็ออกรับรู้สิ่งต่างๆ แล้วจนเพลินไป จนจิตมันเลื่อม พอเลื่อมขึ้นมาแล้วก็มา

เสียดายกับอารมณ์ของตัวเอง นี่กิเลสพาดิตเห็นใหม่ “กิเลสพาดิต” ดิจจากภายนอก ดิจจากสิ่งที่ไม่รู้ ดิจจากเรื่องของโลกขึ้นมา เราพยายามหุดสั้นเข้ามา หุดสั้นเข้ามา เพื่อให้เป็นอิสระของเรา เราทำงานอยู่เราต้องเหนื่อย เราหยุดเมื่อไรเราก็มีความสบายเมื่อนั้น นี่เราทำได้เพราะเราบังคับเราได้ เราเห็นว่ามันเป็นความทุกข์ยาก เป็นความเหนื่อยอ่อน เราเป็นความเหนื่อยที่ต้องไปแบกหาม รับภาระไว้เราปล่อยภาระมันก็วาง

แต่ใจเราจะให้มันปล่อยภาระมันทำไมมันไม่ปล่อย พอมันเริ่มปล่อยเข้ามา เห็นความสงบของใจ เห็นความคึกคะนองของใจที่ว่ามันไปรับรู้สิ่งต่างๆ เราก็ไปติดมัน พอติดมัน มันก็ไปตามการส่งออกของใจนั้น พลังงานนั้นใช้อย่างไร พอพลังงานนั้นใช้อย่างไรแล้วมันก็เสื่อมไป พอเสื่อมไปมันก็มาติดรอบ ๒ รอบ ๒ คือความเสียดายใจ เสียดายที่เรารักษาใจของเราไม่ได้ ทั้งความที่ผิดนั้นมันก็เป็นทางเป็นเครื่องล่อ เครื่องล่อกิเลสพาดิตไป ล่อไปแล้วจิตก็เสื่อมไปอีกชั้นหนึ่ง

นี่มันถึงว่า อยากเห็นภาพนั้นก็มีความอยากชั้นหนึ่ง อยากให้ใจสงบ อยากให้มีความสุขของใจก็เป็นอีกชั้นหนึ่ง...๒ ชั้น ๓ ชั้น ดัชนีซ้อนดัชนี เลยทำการผูกใจนี้ให้มันหมุนไปโดยที่ที่เราแก้ไขไม่ถูกว่า “การประพฤติปฏิบัติมันคงจะไม่มีแล้วละ สิ่งที่เป็นมรรคเป็นผลเราทุ่มมาทั้งชีวิตขนาดทำงานนี้เรายังไม่ได้เลย คนอื่นจะทำมากกว่าเราขนาดไหน”

คนอื่นเป็นใคร? ทำไมไม่เอาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นครูเป็นอาจารย์ สลบถึง ๓ หน เราเคยสลบชักหนหนึ่งไหม เราประพฤติปฏิบัติเราไม่เคยสลบชักหนหนึ่งหรือ เราไม่เคยทุกข์ยากขนาดที่ที่เราต้องไปเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตอนที่ว่า พยายามค้นคว้า พยายามทำอุกฤษฏ์ ตามลัทธิต่างๆ เขาสอนอย่างไรทำอย่างนั้นได้หมด จนทุกครูบาอาจารย์ทุกองค์ว่าทำได้เหมือนเรา ทำได้เหมือนเรา แต่มันก็ไม่สามารถชำระกิเลสได้

นี่ก็เหมือนกัน เราว่า “เราทำมากแล้ว มรรคผลนิพพานไม่มีแล้ว เราทำแล้ว เราพยายามทำจนสุดความสามารถของเรา”...สามารถของเรา สามารถของกิเลส สามารถของคนอ่อนแอ สามารถของคนที่ไม่เอาไหน สามารถของคนที่ไม่สู้ ไม่เข้าหลักความจริง

เราเข้าหลักความจริง ลมหายใจเข้าก็นึกพุท ลมหายใจออกก็นึกโซ ลมหายใจมันเข้าวันหนึ่งก็พั่นหนก็หมั่นหนเราก็อยู่กับตรงนั้น เราสร้างสมของเราอยู่ตรงนั้น มันต้องเป็นไป สิ่งนี้ต้องเป็นไปโดยแน่นอน เราดื่มน้ำ ถ้าเราดื่มน้ำ เรารักษาไฟของเรา น้ำมันต้องเดือดแน่นอนโดยธรรมชาติของความร้อนนั้น มันต้องไปให้อาหารนั้นสุก

นี่ก็เหมือนกัน เราทำ พยายามทำใจของเรา เรามีสติสัมปชัญญะอยู่ ทำไมมันจะเป็นไปไม่ได้ เราเองต่างหากเป็นคนไม่เอาไหน เราเป็นคนต่างหากที่ว่าเป็นคนหยาบ เป็นคนที่ไม่มีความสติสัมปชัญญะทำใจของเราอย่างนี้ไม่ได้ มันต้องกลับมาตรงนี้ ถ้ากลับมาตรงนี้มาสร้างกำลังใจของเราขึ้นมา แล้วจะต้องกลับไปทำใหม่ จะเสื่อมขนาดไหนก็ต้องมาเริ่มต้นตรงที่เราเริ่มต้นพุทธโฆนี่ เริ่มต้นเข้าไปจนกว่าใจมันจะสงบอย่างที่มีมันเคยเป็น แล้วพอมันเป็นแล้วจะไม่ให้มันก็กระดอนออกไปตามอำนาจของมัน เราต้องเหนียวรั้งไว้ มีสติรั้งไว้

สิ่งที่ออกไปสัมผัส สิ่งทีออกไปรับรู้ นั้น ใครก็รับรู้ได้ เดียวนี้เครื่องยนต์กลไก เขามีดีกว่าเราอีก รูปภาพอย่างอะไรจะทำให้เกิดขึ้นมา เขาคดปุ่นทีเดียวมันจะเกิดขึ้นมาเป็นธรรมชาติของเขา เห็นโดยธรรมชาติของเขา แล้วเรามาเห็นของเราเราจะไปตื่นเต็นอะไรกับสิ่งนี้ มันก็เกิดดับโดยธรรมชาติ เราวางสิ่งนี้ไว้ สิ่งใดที่ขวางหน้าอยู่นี้วางทั้งหมด เพราะมันไม่ใช่สติปัญญา ๔

สติปัญญา ๔ คือ การวิปัสสนา สิ่งทีวิปัสสนาคืออาศัยพลังงานของใจ สิ่งที่เป็นพลังงานของใจ การสะสมของใจสะสมบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันจะเป็นสัมมาสมาธิ สิ่งที่เป็นความสงบสงบบ่อยครั้ง บ่อยครั้ง นี่งานของเราไม่ให้กิเลสพาออกไป กิเลสพาดิฉในความเห็นของตัว สิ่งทีเห็นของตัวเพราะเรามีกิเลส เรามีกิเลสเราถึงเห็นสภาวะแบบนั้น แล้วมันคิดไป มันไม่มีสภาวะธรรม คือสติสัมปชัญญะ คือความรู้ต่าง ๆ ยับยั้งสิ่งนี้เข้ามา ยับยั้งสิ่งนี้เข้ามาจนกว่ามันสงบ มันสงบแล้วดึงไว้ด้วยไม่ให้ออก ไม่ให้ออกรับรู้สิ่งนั้น ออกรับรู้สิ่งนั้นคือมันใช้พลังงานไป เราต้องสะสมพลังงานเพื่อจะให้ทุนของเราพอ ทุนของเราพอเราจะสามารถยกขึ้นวิปัสสนาได้ ถ้าทุนของเราไม่พอ เรายกขึ้นวิปัสสนาไม่ได้

ถ้าทุนของเราพอเวลาสงบขึ้นมามันจะเห็นกายโดยสังขาร สิ่งทีเห็นกายโดยสังขาร คือเห็นสภาวะของอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งก็ได้ เห็นโดยสังขารอันนั้นมันจะสะท้อนหัวใจมาก คนทีเห็นกาย กายวิปัสสนาไปจะพูดได้โดยปัจจัยจัดตั้งของใจดวงนั้นเลยว่ามันสะท้อนหัวใจมาก แต่ถ้าคนไม่เคยเห็น เห็นโดยนิमित เห็นโดยกายนอกนี้มันสะท้อนหัวใจอยู่เหมือนกัน แต่มันไม่เข้าซึ่งมากกับกิเลสใจ เราจะเข้าไปผจญกับกิเลสโดยซึ่งหน้า

เราจะผจญกับผู้ร้ายโดยซึ่งหน้า เรามีอาวุธ เรามีอาวุธใหม่ ถ้าเรามีอาวุธเราพยายามกำหนดสัมมาสมาธิ นี่เป็นธรรมอาวุธ สิ่งที่เป็นธรรมอาวุธ คือความสงบของใจ พื้นฐานของใจ พอสงบขึ้นมาแล้วย้อนกลับเข้าไปดู นี่ยกขึ้นวิปัสสนาให้ได้ นี่ก็ขึ้นมา ถ้ามันไม่ได้ นี่ก็ขึ้นมาก่อน รำพึงรำพัน

ใจ ในสมาธินี้รำพันได้มันถึงเกิดปัญญาได้ ถ้าสมาธิต่ออะไรไม่ได้ ทำอะไรไม่ได้เลย นั่นเป็นสมาธิอะไร? สมาธิห่วยต่อหรือ

สมาธิมันมีความรู้สึก มันมีความยกขึ้นวิปัสสนาได้ มันมีการน้อมนำรำพึงได้ ถึงรำพึงถึงกาย ยกกายขึ้นมาแล้วให้กายนี้แปรสภาพตามความเป็นจริงของสถานการณ์ซึ่งหน้า นั่นสิ่งที่สถานการณ์ซึ่งหน้ามันจะเป็นเห็นว่าเป็นปัญญามันจะเกิด เกิดเพราะเห็นสภาวะนี้มันแปรสภาพสภาวะนี้มันเคลื่อนไป สิ่งของมันเคลื่อนไป ธรรมดาที่มันเคลื่อนอยู่แล้ว เราจับให้ตั้งมันเพราะมันเป็นสัมมาสมาธิ มันไม่มีมิติ

ชีวิตของเราเคลื่อนไป ทุกคนรู้อยู่ว่าต้องตาย ตายแล้วมันต้องเนาไป ร่างกายนี้ต้องกลับสภาวะของมัน แต่เราก็ไม่สามารถ ไม่เห็นถึงการชำระกิเลสได้ เพราะมันเห็นด้วยการคาดการณ์หมาย เราจะสวมเอาไม่ได้หรอก เราต้องเห็นสภาวะตามความเป็นจริง ธรรมะจะสวมธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมะของเรา เป็นไปไม่ได้เลย

ในสภาวะธรรมนี้มีนะ ในพระพุทธรูป เด็กในราชกุมารต่างๆ ที่จะออกบวช ตอนเป็นเด็กอยู่ นี่ว่ากินข้าว เวลากินข้าวกันทายปัญหากันว่าข้าวนี้มาจากไหน บางคนว่าข้าวนี้มันมาจากหม้อ บางคนว่าข้าวนี้มาจากจาน เพราะเห็นดักใส่จานมากกว่าข้าวมาจากจาน เห็นข้าวอยู่ในหม้อก็ว่าข้าวอยู่ในหม้อ ไม่มีความรู้เลยว่าข้าวนี้เขาปลูกขึ้นมาจากเมล็ดข้าว จากลงดิน จากทำไร่ทำนามันถึงเป็นข้าวมา

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อปัญญามันจะเกิดชำระกิเลส มันต้องเกิดชำระกิเลสจากเราสะสมสร้างขึ้นมาอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ทำมีปัญญาแล้วมันจะปล่อย เราก็สร้างปัญญาของเราขึ้นมาแล้วเราก็ปล่อย ปัญญาของเราปล่อย... มันเป็นโลกียะ มันเป็นการเห็นของเรา มันเป็นการสวมธรรมะไป สวมโดยการครอบงำของ...นี่กิเลสพาดิด ดิดอย่างนี้ กิเลสมันไม่เข้าใจสภาวะแบบนี้ มันสร้างอาการแบบนี้ขึ้นมา แล้วเราก็ติดสภาวะแบบนี้ แล้วเราก็เข้าใจว่าอันนี้เป็นการประพฤติปฏิบัติธรรม

สิ่งที่การประพฤติปฏิบัติธรรมมันมีส่วนที่ถูกก็มี ถ้าส่วนที่ถูกเราพยายามประพฤติปฏิบัติเราทำตามสภาวะความเป็นจริง สิ่งที่เกิดขึ้นมาซึ่งหน้าเราทำสภาวะสิ่งนั้น มันเกิดมาแล้วเราต้องพิสูจน์ สิ่งที่เราพิสูจน์ ครั้งหนึ่ง ครั้งสอง มันจะมีความชำนาญต่อไปเรื่อยๆ ความผิดพลาดมันจะเกิดโดยธรรมชาติ ทุกคนประพฤติปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้เวลา ๖ ปี ๖ ปี การ

ชวนขาย พยายามค้นคว้าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ ๖ ปี แล้วสร้างสมบารมีมาขนาดนั้น

อย่างพวกเราสาวกะ-สาวกผู้ได้ยินได้ฟัง ได้ยินได้ฟังธรรมนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ประเสริฐมากๆ เลย ธรรมนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครจะกล่าวธรรม แสดงธรรมขนาดไหน มันไม่พ้นไปจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้กล่าวธรรมไว้แล้ว เพียงแต่ผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติเข้าไปเป็นปัจเจกตั้งเห็นสภาวะตามความจริงจะเข้าใจว่า ถ้าเดินออกไปทางซ้ายจะผิด ถ้าไปทางขวาจะถูก เดินไปทางขวาแล้วจะทำอย่างไรต่อไป

นี่เหมือนกัน ในเมื่อทำสมาธิเข้ามาแล้ว ถ้าไปทางซ้ายมันก็จะเข้าไปเห็น ไปรู้ รับรู้สิ่งต่างๆ ไปรับรู้ความเห็นของตัว จะใช้สิ่งที่ว่าเราจะรู้อดีต รู้ความเห็น รู้ความเป็นไป เห็นอดีตอนาคต เห็นนรกสวรรค์ นี่ไปทางซ้ายเราไม่ไปชะ เราไปทางขวา ทางขวาจะไม่มีอะไรเลย โลงเดินไปหมดเลย เป็นความว่างตลอดไป แล้วไม่เห็นอะไร

ก็นึกกายขึ้นมา น้อมนึกขึ้นมาให้เห็นภาพสภาวะกายขึ้นมา นี่เป็นเจโตวิมุตติ

ปัญญาวิมุตติ ใช้ปัญญาเข้ามาตลอด มันจะใคร่ครวญจับจิตเข้ามาตลอด จับอารมณ์ของเราเข้ามาลดหลั่นเข้ามา อารมณ์คือความเห็นของใจ ใจรับรู้สิ่งต่างๆ นี่เป็นธรรมารมณ์ ธรรมารมณ์คือธรรมะที่อารมณ์เกิดขึ้นจากอายตนะกระทบ

สิ่งที่กระทบขึ้นมาจะเกิดความรู้สึกต่างๆ สิ่งทีความรู้สึก ดีก็เป็นสิ่งที่พอใจ ชั่วก็เป็นสิ่งที่ขัดข้องใจ สิ่งที่ดีใจกับขัดข้องใจนั้นเป็นความทุกข์ นี่จับอารมณ์ได้ก็จับทุกข์ได้เหมือนกัน จับกายได้ก็จับทุกข์ได้เหมือนกัน เพราะกิเลสมันอยู่ที่นี้ การชำระกิเลสต้องเห็นที่อยู่ของกิเลส เห็นกิเลสแล้วเราเห็นที่อยู่ของกิเลสแล้วเราก็กளை ไกลให้ใจมันฉลาดขึ้นมา ให้ใจเป็นอิสรภาพ รู้ เห็นตามความเป็นจริง แล้วไม่ให้กิเลสมันหลอกใจ

กิเลสพาดิดไปติดไปอย่างนั้น ติดไปเพราะมันหลอก มันหลอกว่าสิ่งนี้เป็นของเรา ทั้งๆ ที่เราเข้าใจธรรม เราศึกษาธรรมมาว่า “ไม่ใช่ของเรา กายสักแต่ว่ากาย จิตสักแต่ว่าจิต มันเป็นอาการเกิดดับเท่านั้นไม่มีตัวตน ไม่มีสิ่งใดๆ เลย”...แต่ทำไมมันทุกข์ล่ะ

นี่ความเข้าใจ ความศึกษาธรรม...มันทุกข์ ทุกข์เพราะว่ามันเห็นที่เห็นทันมันก็หยุดได้ เห็นไม่ทันมันก็หยุดไม่ได้เพราะอะไร เพราะมันไม่สมุจเฉทปหาน มันไม่ชำระกิเลสขาดออกไป

จากใจ สิ่งชำระกิเลสขาดออกไปจากใจจะต้องสร้างปัญญาขึ้นมา ปัญญาจะเกิดขึ้นมาในช่วงนี้ ช่วงของปัญญา ปัญหานี้จะไม่มีขอบเขตเพราะว่าแล้วแต่จิตนิสัย จิตนิสัยรวมกันเป็นคนหมื่นคน พันคน ผู้ประพฤติปฏิบัติ มันจะกว้างขวางไปจนไม่มีที่หมายเลย

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อปัญญาของเราเกิดขึ้นมา เราใคร่ครวญด้วยปัญญาแยกแยะออกไป แยกแยะ ถ้าเป็นธรรมารมณ์ เกิดขึ้นมาเพราะสิ่งใด จำต้องเพราะสิ่งใด ใครเป็นคนจำต้อง จิตนี้ รับรู้กับเขา จิตกับขันธ์ ๕ รวมตัวเป็นอันเดียวกัน หมุนเป็นอารมณ์เป็นความรู้สึกออกไป แล้วก็ให้ความสุข-ความทุกข์กับใจดวงนั้น ถ้าเป็นความสุขก็เพลินไปพักหนึ่ง พักหนึ่งเท่านั้นเดี๋ยวมันก็ต้องหมดจากอารมณ์ของความสุข ทุกข์ก็ต้องเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หมดจากความสุข สุขก็ต้องเกิดขึ้นโดยธรรมชาติแล้วแต่ความเกิดดับ

สุขจริงๆ แล้วไม่มี ทุกข์อ่อน-ทุกข์แก่เท่านั้นเอง ทุกข์เข้ม-ทุกข์อ่อนเท่านั้น มันจะเข้มข้นมา เราก็มีความทุกข์มาก ความทุกข์อันนั้นก็เกิดขึ้นมาโดยความขัดข้องใจ เราก็พิจารณาสิ่งนี้ปล่อยวาง สิ่งนี้เข้ามาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนเห็นอาการของขันธ์ จำอาการของขันธ์แยกแยะ สิ่งที่เป็น สัญญารับรู้นี้ สัญญารับรู้สิ่งใด สัญญารับรู้สิ่งใด?...รับรู้ถึงอาการที่มันจะเกิดขึ้น สังขารปรุงแต่งขึ้นไป ปัญญาไล่ต้อนเข้าไปแล้วแยกออกไปเป็นกองเลนนะ กองของรูป กองของเวทนา กองของ สัญญา กองของวิญญาณ กองของเวทนา มันเป็นกองๆ อยู่อย่างนั้น นี่มันขนาดเป็นกองๆ เป็นสิ่งที่ จำต้องได้ ทำไมเรามองไม่เห็น ทำไมเราเชื่อเรา เชื่อว่าสิ่งนี้เป็นเรา สิ่งนี้เป็นเรา

มันเป็นอาการของใจเท่านั้นเอง แต่มันเกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ เพราะธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ นี่เป็น ธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์มีสิ่งนี้โดยธรรมชาติ แล้วธรรมชาตินี้กิเลสมันอาศัยธรรมชาตินี้เป็น ทางเคลื่อนไหวออกหากินใจ วิชาชีพอของเรา เราเรียนวิชาสิ่งใดมา เราก็ใช้วิชาชีพนั่นประกอบ อาชีพ แต่กิเลสมันครอบคลุมโลก ทุกวิชาชีพออยู่ใต้อำนาจของกิเลสทั้งหมด ทุกความเห็น ทุกการ เคลื่อนไหวของจิตอยู่ใต้อำนาจของกิเลสทั้งหมดเลย

เพราะกิเลสเป็นจ้าววัฏจักร กิเลสมีอำนาจเป็นพญามารเหนือทุกๆ อย่าง เหนืออำนาจของใจ ทุกๆ ดวงที่มีการเกิดและการตาย แล้วเราก็เกิดตายในวัฏฏะนี้มาจะพ้นจากกิเลสไปไม่ได้เลย แล้ว เพราะกิเลสมันพาขับเคลื่อนมา สิ่งที่เราขับเคลื่อนมาถึงย้อนกลับว่าสิ่งที่เขาอาศัย เขาใช้ เขาสอย ของเขา ใช้สอยเข้าไปหาเหยื่อ เพราะเราสร้างสมธรรมขึ้นมา เราประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมา ธรรม นี้ถึงย้อนกลับเข้ามา ใจ ย้อนกลับเข้ามาแยกแยะสิ่งนี้ แยกแยะสิ่งนี้ว่าสิ่งนี้เป็นอนิจจัง

“สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา”

ถ้าเราเห็นไตรลักษณ์โดยอนัตตา โดยความเป็นจริง เราจะปล่อยวางสิ่งนี้โดยสัจจะความจริง เป็นสมุจเฉตปหาน สมุจเฉตปหาน คือการใคร่ครวญบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า การใคร่ครวญ ถ้ากิเลสติด มันใคร่ครวญจนปล่อยวางบางครั้งขึ้นมาแล้วมันก็เสื่อมไป เพราะมันเป็นอยู่ในวงของ กุปปกรรม

การพิจารณาจนปล่อยวาง...มี มีมากเลยพิจารณากาย เห็นกายสภาวะตามความจริง จริงๆ ด้วย เห็นสภาวะตามจริง มีความตื่นเต้นมาก แล้ววิปัสสนาไปเห็นจนปล่อยวางขึ้นมา ปล่อยวางวิ่ง ว้างขึ้นไป เข้าใจว่าอันนี้เป็นผล นี่คิดในความเห็นของตัว คิดในความเห็นของตัวว่าตัวทำมามันเป็น งานที่แสนสาหัสแล้ว มันทำขึ้นมาโดยสุดความสามารถแล้ว แล้วมันปล่อยวางแล้ว เข้าใจว่าอันนั้น เป็นผล นี่สวมธรรม สวมเข้าไปในความเป็นจริง สวมเข้าไปว่าอันนี้เป็นความจริง

แต่กิเลสมันไม่ได้ขาดออกไป ถ้าตามความเป็นจริง กิเลสมันจะหลุดลอยออกไป สังโยชน์นี้ ขาดออกไปจากจิตโดยธรรมชาติเลย สิ่งที่เขาออกไปจากจิตเหมือนเป็นอกุปปกรรม สิ่งที่เกิดขึ้น แล้วมันดับสลายไป มันจะเกิดอีกไม่ได้เลย นี่เป็นความจริง สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วเราปล่อยวางเฉยๆ เรา ปล่อยวางสิ่งที่เกิดขึ้นเท่านั้น ถ้าเราปล่อยวางสิ่งที่เกิดขึ้น แล้วเราเชื่อความเห็นของเรา อันนี้มันเป็น กิเลสพาดิด คิดในการประพฤติปฏิบัติ

สิ่งที่เราประพฤติปฏิบัตินี้ เราประพฤติปฏิบัติมาเพื่อจะชำระกิเลส เราจะฆ่ามัน กิเลสนี้ต้อง ตายจากใจของเราไป ถ้ากิเลสตายออกไปจากใจของเราแล้วกิเลสจะไม่มีอำนาจเหนือดวงใจดวงนี้ เลย ดวงใจดวงนี้จะไม่อยู่ในอำนาจของกิเลสพาดิดตายอีกไปข้างหน้า แต่เราจะฆ่ากิเลส เราต้อง ฆ่า ในเมื่อวิปัสสนาจนมันปล่อยวาง กายเป็นกาย จิตเป็นจิต มันว่างแล้วขึ้นมาก็แล้วแต่ เราจะต้อง หมั่นคราดหมั่นไถ หมั่นคราดหมั่นไถจนที่นั่นไม่มีวัชพืชเลย

สิ่งที่ไม่มีวัชพืช คราดไปขนาดไหนมันก็ไม่คิดวัชพืชสิ่งใด เพราะมันไม่มี มันขาด สิ่งที่มีมัน ขาดนี้ถึงสมุจเฉตปหาน นี่ย้อนกลับเข้ามาตรงนี้ ตรงที่วิปัสสนานี้เป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาจะ เกิดขึ้นมาจากการใคร่ครวญจากสติปัญญา ๔ จากภายใน สติปัญญา ๔ จากการวิปัสสนานี้จะเป็น สิ่งที่ฆ่ากิเลส

สิ่งที่เป็นการคาดการณ์นั้นเป็นโลกียะ สิ่งที่เป็นโลกียะ โลกียะจะมีทุกชั้นตอน จากมรรคหยาบนี้ก็เป็นโลกียะอย่างหยาบ มรรคอย่างละเอียดเข้าไปก็จะเป็นโลกียะอย่างละเอียดเพราะมันเป็นเรื่องของกิเลสอย่างละเอียด มรรคอันละเอียดสุด จนละเอียดจนถึงที่สุดแล้วจะมีเรื่องของโลกียะกับโลกุตระตลอดไป

สิ่งที่เป็โลกียะนี้ถึงว่าเป็นเรื่องของโลก เรื่องของโลก เรื่องของการเกิดและการตาย สิ่งที่เกิดตายนี้คือความเห็นของเรา มันเกิดตายพร้อมกับความคิดอันนี้ไปตลอด นี่มันถึงต้องเป็นโลกุตระ สิ่งที่เป็นโลกุตระถึงจะต้องมีสัมมาสมาธิเข้ามายับยั้ง ยับยั้งความเห็นของเรา ยับยั้งกิเลสของเราไม่ให้กิเลสของเรานี้ออกใช้สิ่งที่การเกิดดับของธาตุขันธ์นี้เป็นอำนาจของเขาออกไปหาเหยื่อทางโลกของเขาออกไปหาเหยื่อออกไปหาความทุกข์นี้ เขาทำตามเรื่องโลกของเขา

แต่ในการประพฤติปฏิบัติของเรามันเป็นธรรมอยู่แล้ว สิ่งที่เป็นธรรมควรจะเป็นธรรม ควรจะเป็นธรรมแล้วเข้าไปชำระกิเลส มันควรจะเป็นธรรม แต่ทำไมมันไพล่ออกไปเป็นเรื่องของกิเลสละ นี่กิเลสพาดิด สิ่งทีกิเลสพาดิดเพราะเราชำระกิเลส เราจะฆ่ากิเลสนี้กิเลสไม่ยอมมืออเท้ารอให้เราชำระหรือ กิเลสจะต้องต่อต้านออกไปตลอดเวลา

การประพฤติปฏิบัติธรรมที่ไม่สมควรแก่ธรรม เพราะกิเลสนี้มันต่อต้านในหัวใจ สิ่งทีกิเลสต่อต้านในหัวใจเพราะมันแสดงตัวแล้วมันมีอำนาจเหนือเรา มันจะผลักดันให้การประพฤติปฏิบัติให้ล้มลุกคลุกคลานไป ให้ผิดพลาดไป ให้ไขว้เขวไปจากความสู่จุดศูนย์กลางของกิเลส จุดศูนย์กลางของธาตุของขันธ์ ธาตุขันธ์อยู่ที่ไหน ขันธ์อยู่ที่ไหนเราต้องจับสิ่งนั้น จากเลียบเคียงเข้ามาเราจับต้องสิ่งนี้ได้มันจะเป็นวิปัสสนา จะเป็นวิปัสสนาตลอดไปถ้าเราจับต้องธาตุกับขันธ์ได้

เพราะธาตุขันธ์นี้เป็นที่อยู่ของใจ ใจนี้อยู่กับขันธ์เห็นไหม ใจสภาวะของใจ ถ้ามันปล่อยขันธ์เข้ามาสงบ สงบเป็นสัมมาสมาธินี้รวมใหญ่เลย กำหนดพุทโธ พุทโธ จนเป็นอัปปนาสมาธิรวมใหญ่ปล่อยวางสิ่งต่างๆ ทั้งหมด นั่นมันปล่อยวางขันธ์เห็นไหม ปล่อยวางขันธ์ปล่อยวางธาตุไว้ตามความเป็นจริง มันปล่อยวางได้ด้วยอำนาจของสมณะ สิ่งที่เป็นสมณะก็สามารถปล่อยวางกายได้เหมือนกัน ปล่อยวางจิตได้เหมือนกัน ปล่อยวางจนเป็นอิสระของมัน แต่เป็นของชั่วคราว เพราะมันอยู่ในวงของโลกียะ ฌานสมาบัตินี้ไม่สามารถชำระกิเลสได้ กิเลส สมาธิก็ไม่สามารถชำระกิเลสได้ แต่ถ้าไม่มีสมาธิก็ไม่สามารถเกิดปัญญา ภาวนามยปัญญาได้

เพราะเป็นโลกียะอย่างที่ว่านี้ สิ่งที่ว่านี้เป็นโลกียะ ถึงต้องทำสมาธิมาแล้วย้อนกลับไล่
 ด้อนเข้าไปตลอดเวลา มรรคหยาบฆ่ากิเลสอย่างหยาบแล้ว เราเข้าใจสิ่งนั้น สิ่งนี้จะเป็นครูของเรา
 สิ่งนี้จะเป็นเรื่องประสบการณ์ของเรา ถ้าเรามีประสบการณ์ สิ่งทีประพฤติปฏิบัติขึ้นไปจะง่ายขึ้น
 ง่ายขึ้นเพราะเราเคยผิดพลาดแล้ว ถ้าเราผิดพลาดอีกหรือว่าเราจะผิดพลาดอย่างนั้นอีก ถ้าเราว่าเรา
 จะผิดพลาดอย่างนั้น มันเป็นเรื่องที่สอนเรา มันสอนใจนี้ให้ตื่นตัวตลอดเวลาว่าเราจะเชื่อเราไม่ได้
 เลย เราจะเชื่อความเห็นของเราไม่ได้ ต้องตรวจสอบ ต้องพิจารณาของเรา นี้เทียบเคียงกับธรรม
 ตลอดไป

สิ่งที่มีอยู่ คือพระไตรปิฎก “ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา” สิ่งนี้ เราต้องยึดสิ่งนี้แล้ว
 พิจารณาใคร่ครวญ ถ้าเราพิจารณาสิ่งนี้ เริ่มต้นขึ้นมาเรายึดอันนี้ก็เป็นความผิด เป็นความผิดเพราะ
 เราสวมธรรม เราคาคหยาบธรรม ถึงจะไม่เป็นความเป็นจริง แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ใจมัน
 เป็นแล้วมันเทียบได้ เทียบได้ว่ามันจะเข้าใจ เข้าใจลึกซึ้งมาก ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมาจน
 ประสบการณ์โตขึ้นมาแล้วไปเทียบเคียงกับพระไตรปิฎก จะลงกับพระพุทธเจ้ามากกว่าสิ่งนี้มีอยู่ใน
 พระไตรปิฎกทั้งนั้นเลย เพียงแต่เมื่อก่อนเราตีความไปโดยกิเลสใจ กิเลสเราตีความไปโดยกิเลสมัน
 ก็หมุนเวียนไป หมุนเวียนนะ ไม่ตรงตามความเป็นจริง

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเป็นปัจจัยจัดตั้งในหัวใจแล้ว เทียบเคียงอันนั้นก็จะเป็นความจริง
 นี่ถ้าใจมันคิดพิจารณาแล้วมันคัดมันคิดค้น นี้เทียบเคียง เทียบเคียงเพื่อตรวจสอบ กับเทียบเคียง
 เพื่อหวังผล ถ้าเราศึกษาธรรมขึ้นมาเราหวังผลขึ้นมา เราจะสร้างสมอาการของใจขึ้นมา สิ่งทีอาการ
 ของใจ

“อาการของใจไม่ใช่ใจ” อาการเกิดดับของใจเกิดดับชั่วครั้งชั่วคราวมันเป็นใจใหม่

ใจนี้เป็นสภาวะอยู่ของใจ เวลามันปล่อยขั้นขึ้นมามีเห็นสภาวะของใจ “สักแต่ว่าใจ” ใจ
 อยู่เฉยๆ อย่างนั้น อวิชชาที่ตัวกิเลสจริงๆ แล้วมันจะไปอยู่ที่นั่น แต่ต้องเลาะธาตุต้องเลาะเข้ามาให้
 เป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา เป็นชั้นเป็นตอน มรรค ๔ ผล ๔ มรรคละสัมปยุตเข้าไปหนหนึ่ง คลายตัวหน
 หนึ่ง เห็นอาการของมัน ขณะจิตที่เปลี่ยนไปเป็นอกุปปธรรม

สิ่งที่เป็นกุปปธรรม คือ การเจริญแล้วเลื่อมมันยังเป็นสิ่งที่เจริญแล้วเลื่อม เราต้องยกขึ้น
 ในธาตุ ๔ และขันตุ ๕ วิปัสสนาต่อไป สิ่งทีวิปัสสนาต่อไปคือการก้าวเดินเข้าไปถึงสภาวะธรรมตาม
 ความเป็นจริง สภาวะธรรมตามความเป็นจริงก้าวเดินเข้าไปที่ในหัวใจ สิ่งทีอยู่ในหัวใจจะลึกซึ้ง

ขนาดไหน เราจะทำให้ขึ้นมาเป็นสิ่งที่ต่อหน้าเรา อยู่ต่อหน้าเราให้เราได้ใคร่ครวญกับสิ่งนี้ เราจับต้องไม่ได้ เราจับอะไรไม่ได้เลย เราไม่เห็นสิ่งใดเลย มันลึกมาก ลึกมาก

สัมมาสมาธิเข้าไปเห็นไหม อปปนาสมาธิ ถึงฐิติจิต ถึงที่อยู่ของจิต ไปค้นคว้าสิ่งที่อยู่ของจิตแล้วเปิดตัวออกมาด้วยการที่ว่า สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับกายกับใจเหมือนกัน สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกายกับใจ วิปัสสนากายนี้ ถ้าวิปัสสนากายนี้จะเป็นสภาวะดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ นี่จะแสดงแปรสภาวะของเขาไป แล้วจิตจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา กายกับใจนี้จะปล่อยวางขาดออกไปจากใจ กายนี้จะไม่มีความค่าใดๆ กับหัวใจดวงนั้นเลย หัวใจนั้นจะว่างหมด

นี่ความว่างโดยการสมุจเฉตพหุกับความร่วมมือ มั่นความร่วมมือ รวมใหญ่โดยการปล่อยวางความว่าง ปล่อยกายโดยธรรมชาติอันนี้เป็นส่วนหนึ่ง แต่ความว่างอย่างนี้ว่างเป็นราบเป็นหน้ากลอง จะไม่มีสิ่งใดเข้าไปเจือหัวใจเลย เพราะกายกับใจนี้จะแยกออกกันโดยสภาวะตามความเป็นจริง นี้อุปปธรรม กามราคะ-ภีษะนี้จะอ่อนตัว อ่อนตัวลงเฉยๆ แล้วก็มีคามเว้งว้าง สิ่งทีเว้งว้างกำหนดใจเข้าไปเป็นความว่าง กำหนดพุทโธเข้าไปว่าง มันจะว่างตลอดเลย

แล้วจะทำให้ติด เราจะติดอยู่ตรงนี้ ติดว่าตรงนี้เป็นมรรคเป็นผล นี่กิเลสพาดิด

กิเลสนี้จะพาราดิดไปตลอด การประพฤติปฏิบัติการก้าวเดินถึงต้องมีครูบาอาจารย์ผู้ที่ผ่านมาแล้วเป็นผู้ชี้แนะ ถ้าผู้ชี้แนะจะเข้าใจว่ามันผ่านมาก็ขึ้นตอน การก้าวของเขา เขาเข้ามาที่ขึ้นตอน จะเห็นสภาวะตามความเป็นจริง ถ้าเป็นโลกก็เป็นโลก ถ้าเป็นธรรมก็เป็นธรรม และถ้าเป็นการติดก็เป็นการติด แล้วแต่ใจมันจะเป็นไป มันไม่มีสูตรสำเร็จหรอก การประพฤติปฏิบัติมันจะแล้วแต่จริตนิสัย แล้วแต่อำนาจาสนา แล้วใจมันจะเป็นไปไหม ถ้าใจมันเป็นไป วิปัสสนามันจะก้าวเดินไป ก้าวเดินไป การทำความสงบก็เหมือนกัน ถ้าจิตเป็นไปมันจะสงบตัวเข้ามา สงบตัวเข้ามา แล้วมันมีอาการของมันตลอด

การทำงานของทุกคนมันต้องมีความเหนื่อยความยาก ความเหนื่อยยากของการทำงานทำให้เราไม่ยอมทำ แต่ถ้าเราเห็นผลของมัน เห็นผลของความสงบของใจ ผลของการชำระกิเลสออกมาเป็นขั้นเป็นตอน เราก็มองหวังผล

สิ่งที่หวังผลมันจะเกิดมหาสติ-มหาปัญญา การสะกดสะกดในการประพฤติปฏิบัติ แต่มันจะออกขุดคุ้ยหากิเลสมันจะออกหาขุดคุ้ยยากเพราะมันจะว่างตลอด ว่างตลอด จนกว่ามันจะ

ย้อนกลับใจ ถ้าย้อนกลับจับอสุภะ จับกายได้มันก็เป็นอสุภะ ถ้าจับใจได้มันก็เป็นชั้นชั้นอันละเอียด การจับ ถ้ามันว่างมันปล่อย คนเข้าใจ กิเลสพาดิดนี้เข้าใจว่ามันไม่มีกิเลส มันว่างหมดแล้ว มันไม่มีสิ่งใดจะต้องทำแล้ว มันเหมือนกับความเป็นเหมือนกับสุคติไม่มีสิ่งใด แต่ความจริงมี

มีเพราะกิเลสมันละเอียดอ่อนมาก ความละเอียดอ่อนของกิเลสมันจะหลบ ถ้าปัญญาของเราขึ้นมา มีปัญญาของเราแก่กล้าขึ้นมา กิเลสมันฉลาดมันจะหลบอยู่ในหลังปัญญาของเราไป หลบไม่ให้เราเห็นตัวมัน ถ้าเราไม่เห็นตัวมันการต่อสู้เห็นไหม การต่อสู้กันมันก็จะไม่เกิดขึ้น ข้าศึกศัตรูเวลาต่อสู้กันเขาต้องเห็นหน้ากันเขาถึงต่อสู้กันได้

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราเห็นหน้าข้าศึกเราก็จะต่อสู้ข้าศึกได้ เราเห็นกับความคิดของเรา เห็นกับความรู้สึกของเรา เราก็จะสามารถชำระกิเลสได้ มันทุกข์ที่ไหน ทุกข์ที่ตรงนี้ ทุกข์มากที่ตรงนี้ เพราะตรงนี้เป็นบ่อเกิดของสัตว์โลกต่างๆ สัตว์โลกเกิดเกิดเพราะสิ่งนี้ เราติดกันมาก็เพราะสิ่งนี้ การค้นคว้า การพยายามประกอบสัมมาอาชีวะมาก็สิ่งนี้ ที่แย้งกันอยู่ก็สิ่งนี้ แล้วไม่ใช่เฉพาะมนุษย์แย้งกันเพราะสิ่งนี้ ในวัฏฏะเป็นแบบนี้ทั้งหมด ในวัฏฏะเวียนไว้แต่พรหม พรหมนี้พ้นออกไปจากสถานะแบบนี้เป็นผัสสาหารแล้วจะไม่ติด นอกนั้นเป็นเรื่องของกามราคะนี้ติดตั้งแต่เทวดาลงมาติดหมดเลย

แล้วใจของเราจะพิสูจน์ได้อย่างไร พิสูจน์ได้โดยการชำระกิเลสช่วงนี้ ถ้ากิเลสขาดจะไม่เกิดในกามภพ สิ่งที่จะไม่เกิดอีกนี้มันจะปรากฏขึ้นมาจากใจ ใจนี้มันหลับไหลไปแล้วมันก็พาเกิดพาตายเพราะมันหลับไหลโดยอำนาจของพญามาร สิ่งที่เป็นพญามารมีอำนาจมากเหนือกับสิ่งนี้แล้วจับใส่สิ่งนี้ให้เวียนตายเวียนไปเกิดโดยสถานะของเขา โดยสถานะของธรรมก็ได้ เพราะธรรมฝ่ายกุศลมันปิดบังตา มันถึงต้องหมุนเวียนตายเวียนเกิด แต่ธรรมะฝ่ายกุศลมันบังตา เราก็สร้างบุญกุศลขึ้นมาเพื่อคุณงามความดี แล้วประพฤติกุศลปฏิบัติมาจนถึงขนาดนี้ มันเป็นคนคุณงามความดีขนาดไหนก็เป็นการปฏิบัติบูชา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ “ให้บอกบริษัท ๔ ให้ปฏิบัติบูชาเกิด” แล้วเราก็ปฏิบัติบูชา การปฏิบัติบูชาถ้าไม่ได้ผลมันก็เป็นการสะสมสร้างสมบารมีของใจดวงนั้นตลอดไป แต่ถ้ามันเข้าถึงตามความเป็นจริงมันเป็นปัจจุบันธรรม อกาลิโก ไม่มีกาล ไม่มีเวลา ธรรมะจะเปิดเผยกับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะเห็นธรรมตามความเป็นจริง เพราะมันเปิดเผยขึ้นมา

จากใจของเรา เปิดเผยขึ้นมาจนเราเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา แล้วเราพยายามพิจารณาสิ่งนี้ พิจารณาสິงนี้ จับต้องธาตุได้เป็นอสุภะ จับต้องใจได้เป็นขันธอันละเอียด แล้ววิปัสสนาสິงนี้

วิปัสสนาการต่อสู้ของกิเลสจะมีผลมหาศาลเลย น้ำป่าที่มันจะไหลรุนแรงมาก วิปัสสนาไปต้องต่อสู้ เราต่อสู้จากกายขึ้นมาเป็นการต่อสู้แบบผู้ที่ไม่รู้ ผู้ที่ไม่รู้มันก็เป็นการลำบากไปอย่างแบบคนที่ไม่รู้ แต่นี่มันผ่านขึ้นผ่านตอนขึ้นมาที่มันรู้ รู้วิธีการ แต่เพราะกิเลสมันมีอำนาจเหนือใจ สิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่าจะทำให้เราผิดพลาด จะทำให้เราล้มลุกคลุกคลาน จะล้มลุกคลุกคลานไป เพราะสิ่งนั้นผลักไส แล้วมันสงบมันสร้างสถานการณ์ มันละเอียดอ่อนมากนะ ให้เราเห็นสภาวะสิ่งนี้

นี่เหมือนกับที่เราติดสมาธิ เวลาเราติดสมาธิ เราติดความว่างของเรา มันก็เป็นความติดอันหนึ่ง เราติดสภาวะที่เราเห็น เห็นสภาวะสิ่งใดที่เราเห็นขึ้นมาเราก็ดิดส่วนหนึ่ง ดิดไปหมดเลย กิเลสพาดิด ดิดไปหมด อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อสภาวะธรรมที่มันเกิดขึ้นมาแล้วมันปล่อยวาง มันว่าง มันสร้างสถานการณ์ให้เป็นความว่าง เราเข้าใจว่าสิ่งนี้มันเป็นการชำระกิเลส นี่ก็เป็นการติดอันหนึ่ง จะล้มลุกคลุกคลานไปอย่างนี้ ทำให้เราล้มลุกคลุกคลานไม่สามารถจะชำระกิเลสได้ จนกว่าเราพยายามทดสอบ ทดสอบตลอดเวลา

มันหลงไปพักหนึ่ง เวลาเราโดนกิเลสมันปั่นหัว จะหลงออกมาสักพักหนึ่ง แล้วเราพอออกมาแล้วมันไม่ได้ผลใจ เพราะเราเคยสมุจเฉทปหานมาเป็นชั้นเป็นตอน นี่มันไม่มีสิ่งใดบอกเหตุเลย ถ้าไม่มีสิ่งใดบอกเหตุ...ขณะจิตอยู่ที่ไหน? ขณะจิตที่มันพลิกจากชั้นตอนหนึ่งไปอีกชั้นตอนหนึ่ง มันไม่บอก ไม่ให้เราให้สภาวะตามความจริง ให้เราเห็นตามความจริง เราจะเชื่อได้อย่างไร เราไม่เชื่อ มันไม่เชื่อแล้ว พอมันเสื่อม จิตมันเสื่อมขึ้นมาอาการของใจมันก็เกิด นี่มันความทุกข์ยากของใจ

สิ่งนี้มันกังวลใจตลอดเวลา ยังมีความรู้สึก ยังมีความต้องการต่างๆ นี่อาการของใจ ใจมันยังต้องการแสวงหาในความรู้สึกของมัน มันก็ต้องเป็นกิเลสเห็นใหม่ สิ่งที่เป็นกิเลสแล้วมันชำระไปไหน ก็ต้องย้อนกลับเข้าไปต่อสู้กับมันใหม่ เพราะเราจับต้องสิ่งนี้ได้ลองพิจารณาไปมันก็เป็นปัญญาตลอด สิ่งที่เป็นปัญญานี้ทางออกเลย ในเรื่องของกามราคะปัญญานี้รุนแรงมาก เราจะทางปัญญาของเรา ข่ายของปัญญาไม่ให้สิ่งนี้หลุดออกไปจากข่ายของปัญญา ทางออกมันเป็นมหาสติ-

มหาปัญญาโดยธรรมชาติอยู่แล้ว นี่ไฟจะลุกไหม้รุนแรงมาก ไฟป่าที่มันเผาป่าจนรุนแรงขนาดไหน

นี่ก็เหมือนกัน ไฟของกามราคะมันเผาใจมาถึงภพก็ชาติ แล้วไฟของธรรมที่จะเข้าไปชำระดับไฟอันนี้มันจะต้องมีอำนาจเหนือกว่า ดับไฟป่าโดยที่ว่ามันรุนแรงขนาดนั้น อำนาจของการ... ที่มันงานที่จะดับขนาดไหน อันนี้มรรคมันเริ่มเดินตัว ที่มันงานของมรรค มรรคเราสร้างขึ้นมาก ความมรรคอย่างละเอียดมหาสติ-มหาปัญญา สิ่งที่เป็นมหาสติ-มหาปัญญาชำระสิ่งนี้ให้ดับออกไปได้ มันจะเริ่มถ้าถูกต้องแล้วมันปล่อยวาง มันจะปล่อยวางนะ ปล่อยวางเพราะปัญญามันเข้าถึงธรรม จะมีความสุข ความสุขอันละเอียดเพราะมันปล่อยวางมาจากอย่างหยาบแล้ว นี่จิตมันละเอียดขึ้นมา

ความปล่อยอันละเอียดขึ้นมามันก็มีความสุขอย่างละเอียดขึ้นมา แต่มันก็ไม่มีสิ่งใดบอกเหตุ จนกว่าวิปัสสนาเข้าแล้วเข้าแล้ว เข้าแล้วเข้าแล้ว จนมันสะท้อนเรื้อนล้นในหัวใจ มันขาดออกหมดเลย ขันธ์กับขันธ์ จิตเป็นจิต แยกออกจากกัน สิ่งนี้จะวิ่งว้างไปหมดเลย ไม่มีสิ่งใดจับต้องสิ่งนี้ได้เลย มรรคมันวิ่งว้างมาก สิ่งนี้มันเป็นถึงว่ามันเป็นอกุปปิธรรม มันจะเป็นอกุปปิธรรมทุกขั้นตอน ออกไปของการประพฤติกปฏิบัติ ขณะที่จิตเปลี่ยนไปแล้ว แล้วพอจิตมันเปลี่ยนไปนี้จะเข้าใจเลยว่า รู้จากเป็นปัจจัยตั้งในหัวใจนั้น จะไม่เกิดในกามภพอีกแล้ว

เพราะกามภพนี้อาศัยกามราคะ สิ่งนี้อาศัยอาการของจิตนี้ จิตนี้ความรับรู้กระทบกันนี้มันเกิดขึ้นเป็นอาการของใจ ถึงจะไปเกิดบนเทวดา เทวดาเกิด เกิดเพราะบุญกุศลพาเกิด เกิดอย่างนี้ แล้วมันขาดออกไปจากใจ ใจไม่มีการกระทบเพราะไม่มีขันธ์ ขันธ์กับจิตนี้แยกออกจากกัน ขันธ์นี้ไม่มีในหัวใจ จิตนี้เป็นจิตล้วนๆ เป็นต่อของจิต เป็นอวิชชาปจฺจุยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจุยา วิญญาณํ เป็นปัจจัยการที่เป็นหนึ่งเดียว สิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวมันเกิดไหน มันก็ต้องเกิดบนพรหม ความเข้าใจเห็นตามสถานะตามความเป็นจริงนี่คือการประพฤติกปฏิบัติ การพิสุจน์ธรรมใน

สิ่งที่พิสุจน์ธรรม ธรรมนี้เกิดขึ้นมาจากหัวใจของผู้ที่เปิดกว้างออกมา เปิดออกมาจากความหลงใหล ความไม่เข้าใจสิ่งต่างๆ จนออกมานั้น แล้วก็ต้องหลงไป ไม่มีครูบาอาจารย์นี้ก็จะเข้าใจว่า นี่คือสิ้นสุดของการประพฤติกปฏิบัติ มันจะว่าง...ฝึกซ้อมใจ ใจว่างอยู่แล้ว แล้ววิปัสสนาไป มันวิปัสสนาไป...

อนาคา ๕ ชั้น สิ่งที่เป็น ๕ ชั้นวิปัสสนามันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวาง มันจะปล่อยวางจากชั้นต่างๆ เลื่อนขึ้นไป เลื่อนขึ้นไปจนว่างหมด มันว่างๆ อยู่อย่างนั้น วิปัสสนาไปก็เข้าใจว่าอันนี้เป็นงานไฉ

สิ่งที่เป็นงาน คือการฝึกซ้อมใจ ใจฝึกซ้อมกับสิ่งที่เป็นขั้นที่เรามาออกไป มันฝึกซ้อมกันอยู่ ฝึกซ้อมปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามาจนมันเป็นตอของจิต ตอของจิตเห็นไหม เราปล่อยวางสิ่งใดๆ มา เรากำอยู่ในมือของเราแล้วเราวางสิ่งนั้น เราารู้สึกตลอด นี่เหมือนกัน ในเมื่อจิตนี้มันปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา มันก็รู้ตลอดเวลาจนมันปล่อยวางสิ่งทั้งหมดแล้ว จนเหลือตัวมันเองมันก็เข้าใจว่ามันปล่อยวางหมด แล้วเราก็ไม่เห็น ไม่เห็นตัวใจ ไม่เห็นอะไร เราก็ต้องหลงไป ถ้าเราไม่มีครูบาอาจารย์คอยชี้นำมันจะหลงไป จนกว่าเราจะประพฤติปฏิบัติ แล้วเราใคร่ครวญใจของเราความสุข-ความทุกข์อันละเอียดมันจะอยู่ที่นี้

กิเลสของพระอนาคาจะยกตนข่มท่าน จะติดในลาภสักการะ จะติดในสิ่งต่างๆ นี้อยู่ในพระไตรปิฎก ในพระไตรปิฎกพระอนาคาคิดอยู่ ๕ อย่าง อยากมีชื่อเสียง อยากมีลาภ อยากมี อยากได้ความเคารพจากสิ่งต่างๆ นี่มันจะเกิดจากตรงนี้ กิเลสอย่างละเอียดอยู่ที่นี้ ถ้าเฝ้ามองโดยธรรมชาติจะรู้สิ่งนี้

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์จะชี้กลับมาตรงนี้ ถ้าชี้กลับมาตรงนี้มันต้องพยายามย้อนกลับ ถ้าคนหลงมานาน คนติดมานาน เวลาครูอาจารย์ชี้กลับจะจับต้องได้ง่าย ถ้าคนยังหลงมาไม่นานมันจะต่อต้าน มันจะอ้างตัวใจ อ้างตัวว่าสิ่งนี้เป็นความว่างเหมือนกับเรือว่าง คนเข้าไปอยู่ในเรือว่างนั้นจะไม่เห็นใครเลย ว่างหมดเลย แต่ตัวเราวางอยู่มันไม่เห็น

นี่ทุกคนเห็นแก่ตัว ยิ่งจิตอันละเอียดนี้มันยังสงวนตัวมันโดยมหาศาล มันจะไม่ให้เห็นตัวมันเองเลย นี่การย้อนกลับเข้ามาถึงตัววิชชาปจฺจยา สงฺขารา ตัวกิเลสล้วนๆ ตัวนี้สำคัญมาก แต่เวลาจับตัวมันได้แล้วการวิปัสสนาจะใช้ปัญญาอย่างหยาบๆ ไม่ได้เลย มันจะละเอียดมาก มันเหมือนเป็นการชิมการชับออกไปจากอาการของใจ

แต่เดิมเราเป็นความคิด ปัญญาอย่างหยาบๆ ระหว่างขั้น ขั้นกับจิตคิดมันเป็นปัญญาอย่างหยาบแล้วมันจะละเอียดเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ละเอียดจนเห็นว่าเป็นความมหัศจรรย์เลย แต่สิ่งนี้เหนือมหัศจรรย์ทั้งหมด เป็นว่าธรรมเหนือโลก ธรรมเหนือโลกเพราะเหตุนี้ไง เหตุที่เพราะจิตมันอยู่ลึก ลึกลับมาก

เวลามันปล่อยวางต่างๆ เข้ามาเหมือนเสื่อมมันหลบเข้าไปในถ้ำ มันปล่อยวางเหยื่อไว้ข้างทาง มาตลอดเลย เรามาเหยื่อ เราตามเหยื่อนั้นไปตลอดจนเข้าไปถึงในถ้ำ เราจะไม่เห็นตัวจิตเลยเพราะ จิตมันอยู่ในถ้ำ นี่ก็เหมือนกัน จิตนี้มันลึกซึ่งมาก ลึกอยู่ในหัวใจของเรา แล้วปัญญาญาณ ญาณอัน ละเอียดย้อนกลับเข้าไป ต้องจับต้องตรงนี้ได้ ถ้าไม่จับต้องตรงนี้ได้มันไม่เป็นวิปัสสนา

สิ่งที่ไม่เป็นวิปัสสนา ปัญญาญาณไม่เกิด ไม่สามารถชำระกิเลสได้ ก็เวียนตายเวียนเกิด ถ้า ตายปั๊บเกิดเป็นพรหมแล้วก็สุขไปข้างหน้า แต่ถ้าย้อนกลับเข้ามาจับอาการของจิตได้เป็นสิ่งที่ มหาศาลมาก สิ่งที่ยิ่งมหาศาล เพราะการค้นคว้าการเจอสิ่งนี้เป็นสิ่งที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์ เหลือวิสัยของสัตว์โลกเลย แต่ทำได้ ทำได้เฉพาะใจดวงนั้นใจ ใจดวงไหนทำได้ใจดวงนั้น ประเสริฐ ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้แล้วอาการของที่มันจะต้องเป็นไป ปัญญาญาณ

เพราะลั้มลูกคลุกคลานมาแต่เริ่มต้น จากเริ่มต้นก็ลั้มลูกคลุกคลานมา แล้วกิเลสพาดิดมา ตลอด ต่อสู้กับกิเลสด้วยปัญญา แยกแยะสิ่งนี้ออกมาเป็นธรรม เป็นธรรม จนธรรมเหนือโลก ชำระ สิ่งที่เป็นโลกขาดออกไป ขาดออกไป แล้วสิ่งนี้มันจะทำไม่ได้หรือ มันต้องทำได้เพราะผู้ที่สะสม อย่างนี้มา มันต้องมีบุญวาสนามาพอสมควรแล้ว จับต้องสิ่งนี้ได้พลิกสิ่งนี้ไปจบสิ้น ถ้าสิ่งนี้จบสิ้น ออกไปแล้ว พลิกทีเดียวมันเป็นปัญญาอย่างละเอียดมาก พลิกนี้หมดสิ้นเลย กิเลสหมดจากหัวใจ

ถ้ากิเลสมี กิเลสพาดิดไปตลอด จะเป็นเรื่องของกิเลสทำให้หัวใจดวงนั้นเดือดร้อนทุกข์ยาก ไปตลอด เส้นทางของความคิด เส้นทางของวิญญูะ เส้นทางของชีวิต ในชีวิตนี้จะต้องทุกข์ยากไป กับกิเลสนี้ข่มขี้ใจไปตลอด

กับผู้ที่ชำระกิเลสจนสิ้นไปจากใจ สิ่งที่เกิดสิ้นไปจากใจจะไม่มีกิเลสในหัวใจดวงนั้นเลย กิเลสในดวงใจนั้นไม่มี จะเป็นว่าใจก็เป็นสิ่งที่ป็นอิตตา จะว่าเป็นสิ่งใดๆ มันพูดถึงเป็นสมมุติ เหมือนกับว่ามันเป็นสิ่งที่ว่ามีความรู้สึกแล้วปล่อยวางสิ่งต่างๆ ทั้งหมด ไม่มีกิเลส ถึงไม่มีภวาสวะ ไม่มีสิ่งกระทบกับใจดวงนั้น ดวงนั้นว่างตลอดไป

แต่เวลาออกอาศัยสมมุตินี้ก็อาศัยสิ่งที่ขั้นนี้ออกมาเป็นสมมุติ เพราะธาตุขันธ์ยังมีอยู่ เป็น “สุปปาติเสสนิพพาน” คือจิตนี้หมดจากกิเลสแต่สมมุติยังอยู่ในหัวใจ จนตราววันตายเมื่อไร นั้นนะ เป็น “อนุปปาติเสสนิพพาน” คือขั้นกับธาตุขันธ์นี้จะหลุดออกไปจากจิต จิตนี้จะเป็นของเขาโดยธรรมชาติของเขา เขาจะไม่มีสิ่งใดๆ ไปรบกับใจดวงนั้น นี่ใจดวงนั้นถึงไม่มีความทุกข์ เพราะไม่มีกิเลสพาดิด

แต่ใจของผู้ทางสัตว์ทางโลกเรานี้กิเลสพาติดมาตลอด กิเลสพาติดถึงได้ทุกข์ยามมาตลอด ทุกข์ยามมาตลอดแล้วเราก็พยายามสะสม พยายามทำใจของเราทุกข์ยากไปตลอด มันเทียบเคียงกัน ใจว่าผลของใจในดวงเดียวกันนี้มันต่างกัน ดวงเดียวกันนี้ถ้ามันมีกิเลสอยู่มันทุกข์ยากอยู่โดยอำนาจของกิเลสตลอดไป ก็ใจดวงเดียวกันนี้นั่นละ มันมหัศจรรย์ขนาดที่ว่ามันพลิกเป็นขึ้นเป็นตอน เข้าไปจนมันทำใจดวงนั้นสิ้นไป จบสิ้นจากกิเลสได้

กิเลสนี้เป็นนามธรรม กิเลสนี้เกิดขึ้นจากใจ แต่กิเลสนี้ไม่ใช่ใจ ถ้ากิเลสนี้เป็นใจแล้วใจยังมีอยู่ แล้วกิเลสนั้นมันอยู่ที่ไหนละ ใจมียังอยู่ถือว่าสิ้นสุดของกิเลสแล้วก็มีสิ่งที่รับรู้อยู่ ความสุขอันวิมุตติมันมีอยู่โดยใจดวงนั้น ใจดวงนั้นมีความสุขอันนี้อยู่ นี่มันมีอยู่แต่ไม่มีกิเลสไปกวนมัน แต่เพราะเรามีกิเลส กิเลสถึงกวนเราเห็นไหม กิเลสมันถึงเป็นตัวพาเกิดพาตายใจ มันเพราะมีมัน มันถึงต้องเกิดเป็นคน ต้องเกิดเป็นสัตว์ ต้องเกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นอินทร์ เกิดเป็นพรหม เกิดตลอดไป

แต่สิ่งนี้มีคุณค่าเท่ากัน จะภพชาติไหนก็แล้วแต่ ต้องเกิดแล้วก็ต้องตาย ภพชาติไหนก็ต้องตาย ตายไปมันก็เป็นอนิจจังทั้งหมด แล้วมันเป็นสิ่งที่ว่ามันน่าตื่นเต้นตรงไหน ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรมจนเข้าใจตามความเป็นจริงนั้น สิ่งนี้ไม่มีตรงไหนเลยที่มีคุณค่าเหนือกว่ากัน มันมีอันเดียวกัน จะนรกหรือเราก็ต้องเกิดต้องตายในนรกนั้น ถ้าตคนรกจิตนี้ก็ยังมิอยู่ หมดจากสภาวะนั้นก็ต้องเกิดสภาวะใหม่ต่อไป มันมีคุณค่าเท่ากัน มันหมุนเวียนไปเหมือนกัน

มันถึงต้องสลัดทิ้งทั้งหมด แต่จะสลัดทิ้งด้วยความที่เรานึกว่าสลัดทิ้งมันเป็นไปได้ มันถึงต้องทนทุกข์ทรมานนี้ใจ ทุกข์ทรมานเพื่อชำระกิเลสใจ แล้วกิเลสมันก็จับใจ กิเลสมันก็เปลี่ยนแปลง กิเลสมันก็ทำให้เราบกพร่องกับการประพฤติปฏิบัติของเราไป มันก็จะไม่ได้ผล ผลของมันคือการกิเลสมันต่อต้านเท่านั้น

การประพฤติปฏิบัติของเรามันไม่ได้สมความปรารถนา เพราะกิเลสนี้มันเป็นโทษ ไม่ใช่ธรรมเป็นโทษ ธรรมนี้เป็นคุณเป็นประโยชน์ทั้งหมด แต่เราสร้างสมความเป็นธรรมขึ้นมาไม่ได้ จากความเป็นจริง ถ้าเราสร้างสมขึ้นมาไม่ได้จากความเป็นจริง เราคิดเราว่าสร้างสม เราคิดว่าเราสร้างสมมันเป็นคาถาการหมาย การคาถาการหมาย การสวม การคิดของเราเองมันถึงปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม

ผู้ที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เราต้องถามตัวว่าเราจะสมควรแก่ธรรมไหม ถ้าเราสมควรแก่ธรรม เราแยกแยะออกของเราได้ ความถูกความผิดของคนอื่นมันเป็นเรื่องของคนอื่น มันไม่เป็น

โทษกับเราหรอก มันเป็นโทษของคนอื่นทั้งหมดเลย ความผิดความถูกของเรามันเป็นโทษของเรา
นี่เราจะแยกแยะ เราจะเชื่อ-เราไม่เชื่อเรา ตรงนี้มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็นผลประโยชน์ของเราใช้
ไหม

ไม่ใช่เป็นผลประโยชน์ของใครเลย เรื่องของบุคคลอื่นเป็นเรื่องของบุคคลอื่นเขา เขาจะล้ม
เขาจะได้ประโยชน์ของเขาก็เป็นประโยชน์ของเขา ไม่เป็นประโยชน์ของเราเลย เว้นไว้แต่เป็นหมู่
เป็นคณะ เป็นครูบาอาจารย์กัน ส่งเสริมกันตรงว่าเป็นครูบาอาจารย์ ตรงขึ้นากัน ตรงนี้เท่านั้นเป็น
ประโยชน์ แต่ความจริงของเรา ผิดก็คือของเรา ถูกก็คือของเรา ถ้าเราเชื่อตรงกับเรา เรายึดวิปัสสนา
ของเรา เราย้อนกลับเข้ามาหาเรา ถ้าเราย้อนกลับเข้ามาหาเรา เราจะวิปัสสนาของเราได้ แล้วเราจะ
ทำประโยชน์ของเราขึ้นมาได้ ใจของเราจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์

ใจของเราเกิดมา ภาระของธรรมคือหัวใจ ถ้าหัวใจของเรายังมีอยู่ทำไมเราไม่ใช่
ประโยชน์มันล่ะ หัวใจเรามีอยู่แล้วเราให้กิเลสใช้ ถ้าหัวใจเรามีอยู่ กิเลสมันใช้ในหัวใจ มันก็เป็น
แบบชีวิตที่เราผจญอยู่นี้ นี่กิเลสพาใช้จะเป็นสภาวะแบบนี้ แต่ธรรมไม่ได้เคยพาใช้เลยเพราะเรา
ปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม

ถ้าเราปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมพาใช้เพราะมันเป็นธรรม พอปฏิบัติธรรมสมควร
แก่ธรรมผลของมันต้องเป็นธรรม พอผลของมันเป็นธรรม เราถึงว่าความสุขจากการปฏิบัติธรรม
มันล้นเหลือ มันล้นมาก มันมีความสุขมหาศาลล้นเหลือ จนถึงที่สุดแล้วจะไม่มีความสุขเข้าไป
เจือปนในหัวใจดวงนั้นดวงนั้นได้เลย

ฟังสิ “สุขอันที่ว่าไม่มีความสุขทุกข์สิ่งใดๆ เข้าไปเจือปนมันได้เลย” ความสุขอันนี้แล้วคงที่
ตลอดไป นิพพานถึงคงที่ นิพพานถึงมีอย่างนั้นไง แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่พยากรณ์
เพราะสิ่งที่พยากรณ์ ยิ่งพยากรณ์ขนาดไหน มันยังจะเป็นเรื่องที่ว่า เป็นเรื่องความลึกลับสงสัยให้
มากมายตลอดไป ขนาดที่ว่าประพจน์ปฏิบัตินี้ยังมีคนพูดมหาศาลเลยว่า

“ไม่อยากไปนิพพานเพราะนิพพานเป็นสิ่งที่ว่ามันไม่มีความสุข มันเป็นสุขอัน
ละเอียดอย่างนั้น มันไม่เหมือนกับโลกเขา โลกเขาต้องการอย่างนั้น”

นี่เวลาคนเข้าถึงไม่ได้ยังพูดเยาะเย้ยถากถางนะ เยาะเย้ยถากถางเพราะความคิดอันนั้นเป็น
การคิดของเขา ไม่มีความสุขในความปรารถนาของเขา

เรามาถามราคาจะขึ้นมา เรามาถามความผูกพันของใจขึ้นมา เรามาถามสิ่งนี้ขึ้นมาแล้วมันจะมากลี่ยกับ เราได้อีกอย่างไร มันเป็นความอยากของเขา มันเป็นความร่ำร้อนของเขา มันเหมือนไฟ ถ้าเอาไฟจี้ เข้าไปที่ไหนมันจะมีความร่ำร้อน ไฟมันจะติดขึ้นมาแล้วมันจะมีความปวดแสบร้อน เขาชอบสิ่ง นั้นไง เขาเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นความปวดแสบเจ็บร้อน แล้วมันมีอารมณ์ขึ้นมา มันมีความพอใจ เขา ชอบสิ่งนั้น

แต่ในเมื่อเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเห็นโทษของมัน เห็นโทษของมัน ผู้ใดไม่เห็นโทษจะ วางได้ตามความเป็นจริงไหม เมื่อเราไม่เห็นโทษเราก็ไม่ปล่อย ถ้าเราเห็นโทษความจริงเราถึงจะ ปล่อยตามความเป็นจริง ถ้าเราเห็นโทษเราปล่อยโทษแล้ว แล้วเขาต้องการสภาวะแบบนั้นมันก็ เรื่องของเขา เรื่องของเขากับเรื่องของเรา ถ้าเรื่องของเรา เราใช้ธรรมในหัวใจของเรา ในเมื่อใจเรา เป็นธรรม เราก็ใช้ธรรมในหัวใจเราให้เป็นความสุขของเรา

ในเมื่อเขาไม่ต้องการ เรื่องของสัตว์โลก สัตว์โลกไปโดยธรรมชาติของเขาอย่างนั้น ธรรมชาติของสัตว์โลกมีธาตุมีขันธ์เข้ากันโดยธาตุ ลูกศิษย์ของพระสารีบุตรนี้เป็นปัญญาทั้งหมด ลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะนี้เป็นฤทธิ์ทั้งหมด แล้วแต่ธาตุขันธ์ ลูกศิษย์ของพระเทวทัตลามก ทั้งหมด ลามกตามพระเทวทัตไปทั้งหมดเลย เพราะธาตุขันธ์มันเป็นแบบนั้น ความเข้ากันโดยธาตุ ใจ

นี่เป็นเรื่องของเขา ถ้าเรื่องของเรามันต้องดูใจของเรา เรื่องของเราถ้าดูใจของเรา ธรรมจะ เกิดขึ้นมา ความดูใจนี้เป็นธรรมแล้ว ความดูใจนะ จินใจเข้าถึงธรรมนี่ยังเป็นธรรมอันประเสริฐ เป็นธรรมะส่วนบุคคล ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรีณิพพานไปแล้ว องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ว่า

“เราตายไปแต่ธรรมของตัวเอง ตายไปพร้อมกับวิมุตติธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้า”

ธรรมของพระอานนท์ พระอานนท์ก็ตายไปพร้อมกับของพระอานนท์ ของพระกัสสปะก็ ตายไปของแต่ละบุคคล ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรมเข้าถึงธรรม ครูบาอาจารย์ที่สิ้นไปก็สิ้นไปพร้อมกับ ความรู้สึกของใจดวงนั้น สิ้นไปโดยสภาวะธรรม สภาวะธรรมคือว่าถึงที่สุดแล้วธาตุขันธ์นี้มันต้อง กลับไปตามสภาวะของมันกับเราตายเราเดือดร้อน

สิ้นไปโดยที่ไม่มีความอาลัยอาวรณ์เพราะชาติสุดท้าย แต่เรานี้ตายเกิดตายเกิด เวลาตายถึงว่าไม่อยากตายไง มันยังไม่ถึงที่สุดไม่อยากตาย ขอเวลาเพื่อประพฤติปฏิบัติ

ในเมื่อเรามีเวลาประพฤติปฏิบัติ เราทำไมไม่ขวนขวาย เวลาตายขึ้นมาแล้วไม่มีใครจะช่วยเหลือใครได้ คนเรานะ ถ้าไม่ทุกข์ยากไม่เจ็บไข้ได้ป่วยจะไม่สนใจเรื่องยา ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยจะสนใจเรื่องยา นี่ก็เหมือนกัน ถ้ายังไม่ถึงเวลาตายมันก็ยังคิดว่าเรามีเวลา เรายังนอนใจอยู่ สิ่งทีนอนใจอยู่นี้จะเป็นสิ่งที่ว่ากิเลสมันพาใช้ไง สิ่งทีนอนใจ กิเลสมันบังคับหัวใจ บังคับให้หัวใจดวงนี้ กิเลสพาใช้พาใช้ไป พาใช้ไป ไม่ใช่ธรรมพาใช้เพราะเราไม่มีสภาวะธรรมตามความเป็นจริง

เมื่อเรามีสภาวะตามความเป็นจริงเราถึงจะเห็นโทษ คนที่จะเห็นโทษต้องคนที่มปัญญา คนมปัญญาจะเห็นโทษ โทษของความผิด โทษของอย่างนั้น เป็นความหลงอย่างนั้น ถึงแก่ไขคนอื่นได้ไง ถึงแก่ไขลูกศิษย์ได้ แก่ไขผู้ที่ประพฤติว่าสิ่งนั้นเป็นความผิด สิ่งนั้นเป็นโทษทั้งหมด ถ้าลงเดินทางนี้จะเป็นโทษ ถ้าเราเดินแยกซ้ายไป โทษของตัวเองโทษของกิเลส กิเลสพาเดินซ้าย เดินซ้าย ถ้าไม่มาทางขวาจะต้องผิดไปเรื่อยๆ แต่ถ้าวันไหนย้อนกลับมาทางขวา แยกมาทางขวานี้จะเป็นธรรม

เพราะครูบาอาจารย์ต้องหลงผิดมาก่อน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๖ ปีที่ประพฤติปฏิบัติมา ใครจะอุกฤษฏ์เท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งทีอุกฤษฏ์มานี้ผิดมาตลอดแล้ว คนพยากรณ์ ในพระไตรปิฎก ผู้ทีปฏิบัติวัตรเป็นหมามอบอกว่า ทำอย่างนี้แล้วได้ประโยชน์อะไร ก็เกิดเป็นหมา ตายไปเกิดเป็นหมาเพราะยังอยู่ยังทำเหมือนหมา พอใจความเหมือนหมา นีวัตรของหมา ตายไปก็เหมือนหมา

วัตรของพรหม พรหมจรรย์ เราประพฤติปฏิบัติพรหมจรรย์ ถึงจะไม่ได้มรรคได้ผลมันก็เป็นพรหมจรรย์ ตัดภพชาติให้สิ้นเข้า การประพฤติปฏิบัติสมควรแก่ธรรม อันนี้จะเป็นพรหมจรรย์ โดยปัจจุบัน พรหมจรรย์ต่อเมื่อเราสิ้นไปแล้วเป็นพรหมจรรย์ นี่เป็นอำนาจาสนา เป็นจริตนิสัย กับพรหมจรรย์ในหัวใจ ผู้ที่เป็นพราหมณ์ไง ผู้ที่เป็นพรหมโดยกิเลสขาดออกไปจากใจใจ ใจนี้เป็นพรหม ใจนี้ถึงมีคุณค่าในหัวใจนี้มาก นิสภาวะของใจเป็นธรรมอยู่แล้ว ในการเกิดดับของใจเป็นธรรมอยู่แล้ว แต่เราไม่เห็นเองเพราะเราไม่มีปัญญา

เราใช้ปัญญาของโลกเข้าไปจับ สิ่งทีปัญญาของโลกเข้าไปจับ เกิดดับก็เป็นธรรมดา สิ่งอย่างนี้หรือจะฆ่ากิเลสได้ มองเห็นคุณค่าความสูงส่งเห็นใหม่ คำว่าพุทโธสะเทือนเรื้อนลั่นถึง ๓

แดนโลกธาตุ พุทโธ คือพุทธะ ผู้ตื่น ผู้รู้ ผู้เบิกบาน ถ้าเรากำหนดพุทโธ เรากำหนดหัวใจของเรา หัวใจของเราเรากำหนดของเรา เรายังรักษาของเรา เราจะไม่เป็นคนที่ไหน

หัวใจของเราเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ แต่เราไม่รักษา เราไม่เข้าหาเลย เราไม่ระลึกรู้ถึงพุทโธเลย เราปล่อยไว้ให้กิเลสมันย่ำยีตลอดไป นี่เราปล่อย เราไม่พอใจ เราไม่สนใจ เราไม่สนใจใจของเราเอง แล้วใครจะสนใจ ถ้าเราสนใจหัวใจเราเอง เราต้องทำได้ ทุกคนทำได้ ทุกคนมีโอกาสเพราะทุกคนมีหัวใจ

จิตนิสัยความชอบของคนต่างๆ กันนั้นเป็นธรรมชาติ ความชอบของกันเห็นใหม่ ความเข้ากันเป็นหมู่เป็นคณะของแต่ละบุคคลนี้มันเป็นเรื่องธรรมดา จะเข้ากับครูบาอาจารย์องค์ไหนนี้มันเป็นเรื่องปกติ มันเป็นเรื่องของจิตนิสัย จิตนิสัย ความอ่อน ความเข้มแข็ง ความเด็ดเดี่ยวไม่เหมือนกัน สิ่งที่ไม่เหมือนกัน จิตนิสัยไม่เหมือนกัน ธรรมก็ไม่เหมือนกัน

พระอรหันต์ถึงเวลาสิ้นแล้วถึงไม่เหมือนกัน “เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ” คุยอย่างพระโมคคัลลานะฤทธิเดชมหาศาล แล้วพระจักขุบาล เวลาสำเร็จขึ้นมาแล้วยังจะต้องให้คนส่งคนไปพากลับมา แล้วมาเดินจงกรมอยู่

แล้วแต่ความเห็น ความประพฤติปฏิบัติ จิตนิสัยของใจ ผลของมันก็จะเป็นอย่างนั้น

แบบที่ว่าสิ้นสุดแล้วจะมีความสุขตามแต่อำนาจจิตนั้น เอวัง